

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANABİLİM DALI
TİYATRO SANAT DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**WILLIAM SHAKESPEARE'IN TRAGEDYASI
ROMEO VE JULIET'TEN YOLA ÇIKARAK:**

"MUTLU AŞK YOKTUR"

**SİBEL YILDIRIM ÖZER
2501040501**

Danışman: Prof. Mehmet BİRKİYE

İstanbul Mayıs 2008

Konu: William Shakespeare'in Tragedyası Romeo ve Juliet'ten yola çıkarak: "Mutlu Aşk Yoktur."

Yazar: Sibel Yıldırım Özer

ÖZ

Aşk, hepimizin zaman zaman isteyerek, zaman zaman da bilinçsizce ama her seferinde tutku ile bağlı olduğumuz bir duygudur. Kaçmak istesek de kaçamadığımız, kalmaya karar verdiğimiz de ise bir türlü kendi formumuza uyduramadığımız takıntılı bir durumdur. Kabul etsekde etmesek de aşka bağımlıyız. Tek yapmamız gereken onunla yaşamayı öğrenmek olacaktır.

Romeo ve Juliet, imkansız aşklarının peşine düşmüş, tutkuları ölümlerini hazırlamıştır. Çünkü aşk, hesapsızca yaşandığında aşktır. W. Shakespeare de, Eros'un oklarına hedef olan bu gençlerden yola çıkarak, aşkın düzene nasıl yenildiğini ve aşıkları da peşinden nasıl da zahmetlice sürüklediğini şiirsel bir dille anlatmıştır.

Kısaca diyebiliriz ki; gerçek aşk, kavuşamadığımız sürece AŞK'tır.

Subject: Beginning with W. Shakespeare's tragedy Romeo and Juliet: "There is no happy love"

By: Sibel Yıldırım Özer

ABSTRACT

The love is an emotion that we are attached sometimes willingly and sometimes unexpectedly but everytime passionately. Even if we want to escape we can not achieve to. When we want to hold on love, we can not shape it as we want to so it becomes an obsession. Whether we accept or not we are addicted to love. The only thing that we have to learn is living peacefully with that emotion.

Romeo and Juliet were on the trail of impossible love, but their passion prepared their death. Because love should be embraced without any planning.W. Shakespeare is telling the story of to young people who were the target of Eros'arrows and he is pointing, how love fails to the system and how it makes lovers follow it even with difficulties with a poetic language.

We can say that finally : When the lovers can not come together it becomes love.

ÖNSÖZ

"Mutlu Aşk yoktur"

İngiliz şair ve yazar William Shakespeare'in, Shakespeare bilginlerince tahminen 1595 yılında yazdığı ileri sürülen Romeo ve Juliet adlı tragedyası Aragon'un bu ünlü sözünü doğrular nitelikte.

Aşk için pek çok tarif yapılmıştır bugüne kadar. Kanımca en geçerli tarif yine W. Shakespeare'in kaleminden dökülmüştür;

.. *aşk, kanın kaynamasıyla, iradenin izniyle olan bir şeydir ...* (wmiam shakepeare,

OTHELLO, I. Bölüm İÜ. Sahne Remzi Kitabevi Say. 54)

Demek oluyor ki Aşk, biz izin verdiğimiz sürece kendini var ediyor, yüceltiyor ve sınırsızlaştırıyor. Aşkın yıkıcı gücü de burada başlıyor. 'Aşk bencildir, sadece kendini düşünür. Gerçeklerden uzak, gerçek dünyadan kopuktur..' Kişiler de kendilerini bu süreçte buldukları an'dan itibaren ölçsüzlüğüne, sınırsızlığına kapılırlar,böylece bu büyülenme -kendi kendini büyüleme- işi ağını örer, aşıkları içine düşürür. Çünkü aşk, hızlıdır, bir an önce büyümek, çoğalmak ve bedensel hazza kavuşmak ister.. Bu hız öni alınmaz felaketlere yol açar. Sonuçlarındaki kesinlik de bir o kadar yıkıcı olur. Tıpkı Romeo ve Juliet oyununda olduğu gibi...

Aşk'ta bilinç yoktur, içgüdüsel hazlar ve istekler vardır. Akılcı yaklaşımlar yoktur, duygusal eylemler vardır. Aşıklar hedefe hızla atılan oklar gibidirler, dürtüleri onları fırlatır ve tek kesin olan şey, -bütün bunlar olup biterken elbette etraflarında neler olup bittiğinin hiçbir zaman farkına varmayacaklardır- amaçlarına ulaşır ulaşamama konusundaki belirsizlikleridir..

İşte bu nedenledir ki, bilinçsizliğe, ölçsüzlüğe ve hazza ait olan AŞK mutluluğu getirmez bizlere...

İÇİNDEKİLER

ÖZ/ABSTRACT.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BOLUM

YAZAR VE OYUNUN TANITIMI İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. William Shakespeare.....	1
1.2. Romeo ve Juliet Tragedyası.....	2

İKİNCİ BOLUM

AŞKIN PSİKANALİZDE YERİ

2.1. Aşkın İmkansızlığına Psikanalitik Bir Bakış.....	5
2.2. Erotik Aşkın İmkansızlığı Üzerine	12
2.3. Aşkın Yıkıcılığı Üzerine	13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OYUNUN SAHNELENİŞİ VE EVRENSEL BİR BAKIŞLA AŞK YORUMLARI

3.1.	Sahnedeki Romeo ve Juliet.....	18
3.2.	Aşkın Tüm Halleri Üzerine.....	20
SONUÇ		25
KAYNAKÇA		26

GİRİŞ

William Shakespeare'in en ünlü tragedyalarından biri olan Romeo ve Juliet oyunun da, gerek yazarın oyuna bakışı, gerek oyunu yazarken aşkın ve aşkın tarafsızlığının, taraf olanlarca yok edilmesini inceleyerek sahne üzerinde yeni bir dil yaratmak istedik.

Birinci bölümde yazar ve oyunun gelişimi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Shakespeare'in bu oyununun merkezine oturttuğu duygu, bütün herkeste bıraktığı eş değer izler ve aşkın özünün bütünüyle acılara gebe olduğu duygusudur.

İkinci bölümde ise, bu duygunun, niçin imkansızlıklardan beslendiği, bilimsel açıdan bakıldığında neden mutsuzluğun kaynağı sayıldığı, kadına ve erkeğe ait farklılıkların temelde ne olduğu anlatılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde de, oyunun sahneye nasıl bir yorumla konulduğu, hangi bilgilerden faydalandığına dair bilgiler bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAZAR VE OYUNUN TANITIMI İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. WILLIAM SHAKESPEARE

William Shakespeare, 26 Nisan 1564'te Stratford upon Avon'da doğmuş, 23 Nisan 1616'da aynı yerde ölmüştür.

İngiliz oyun yazarı, şair; tiyatronun “ simgesi ”..

Lord Chamberlain's Men'e oyuncu ve yazar olarak katıldı (1594), Globe Theatre'ın yapılmasına mali destek sağlayacak bir sendikanın kurulmasına yardım etti (1599). I. James'in kral olmasından sonra, topluluk “ King's Men ” adını aldı.

Shakespeare, en güçlü oyun yazarlarından B. Johnson tarafından, “ bir çağın değil, bütün zamanların adamı ”olarak nitelendirildi; “ gentleman ”payesini edindi (1601), Stratford ve Londra'da ev alarak buraya çekildi.

Elizabeth dönemi İngiliz tiyatrosunun başlıca temsilcisi olmanın yanısıra, dünyada adından en çok söz edilmiş, en çok sahnelenmiş ve yorumlanmış, yabancı dillere en çok çevrilmiş oyun yazarı olarak tarihe geçti. Bu önemi, çağının kültürel ve sosyal bileşimini çok iyi yansıtabilmiş, yapıtlarıyla ulusal tiyatronun kuruculuğunu yapmış, kendinden önceki kültürel mirası özümseyen Rönesans hümanist düşüncesi doğrultusunda ürünler vermiş ve bütün bunların bir sonucu olarak, çokyönlü bir anlatım biçimine ulaşmış olmasından geldi .

Oyunlarında, ortaçağ ve halk tiyatrosu özelliklerini taşıyan açık oyun biçimiyle, Rönesans klasik burjuva özellikleri taşıyan kapalı oyun biçimi birlikte varoldu. Gerek tragedya ve komedyanın birbirini tamamlayıcı özellik taşıması, gerekse oyun dili olarak hem koşuk, hem düzyazı biçiminin içiçe kullanılması, çokyönlü ve çok zengin bir anlatımı gerçekleştirmesine olanak sağladı. Kişilerin çokyönlü karmaşık bireysel yapısı, gerek komedy gereke tragedya yapısının çokboyutlu hale gelmesine, bu arada karakter komedyası ve karakter tragedyasının gelişmesine yol açtı.

Ulusal bilinci yoğunlaştıran tarih oyunlarının yanısıra, halk geleneğinin canlılığı ve gerçekliğinin Rönesans'ın evrensel değeriyle de bütünleşmesi sonucunda, yepyeni bir ulusal halk tiyatrosunu oluşturdu.

Shakespeare'in oyunlarına baktığımızda pek çok ortak nokta görürüz. Bu bağlamda en genel haliyle çerçeveleyebileceğimiz tema ise, saf aşıkların toplumun kurduğu tuzaklara –

düzene- yenilgisi olmuştur. Shakespeare oyunlarında oyun kişileri kendi felaketlerini kendileri hazırlarlar, varoluşçu sorgulamaları sırasında hem kendileri hem de etrafındakilerini o acı sona sürüklerler. Macbeth’de, Othello’da, Hamlet’te ve Romeo ve Juliet’te gördüğümüz şey budur.. Bütün bu oyunlara baktığımızda yaşanan felaket, çoğu dış kaynaklı sebeplerden oluşan vicdan muhasebesidir. Buna aşk acısı, toplumsal yaralar, iktidar hırsı, yani insanı insan yapan tüm inişli çıkışlı duygular dahildir. Sadece bu saydığımız oyunlarında değil, Shakespeare’in diğer pek çok oyununda da bu özelliklere rastlamamız mümkün..

Mesela Othello’da gördüğümüz şey, tutkulu bir aşkın, dışardan kusursuz ve tam görünen bir sevginin, kuşku ve karalama işin içine girdiğinde güvensizliğe nasıl da boyun eğdiğiidir. Bir anlamda adına kölelik de diyebileceğimiz bu durum öyle dayanılmaz bir hal alır ki, aşk denilen, muhteşem hisler uyandıran büyü sonunda bir işkenceye dönüşür. Yapılacak tek şey kalır geriye, kahramanın bu uçurumdan kurtulması için, bilinçsizce çırpınışlarını somut eylemlere dönüştürmek.. Muhakkak daha büyük kayıplarla sonlanacak eylemler olacaktır bunlar.

Othello, yardımcısı Iago’nun kendi çıkarları uğruna, herşeyden çok sevdiği karısına attığı iftiranın sancılılarıyla, önüne geçilemez felaketine doğru sürüklenir. Aşk bir kez daha aklı ve mantığı geride bırakmış, kıskançlıkla beslenmiş, tüm sağduyuyu öldürmüş, kendi gerçeğini yaratmıştır. Kanımca, ‘Aşkın gözü kördür’ sözü bir kez daha ispatlanmış oluyor böylece.. Çünkü Othello, Iago’nun, karısının onu aldattığına dair söylediği her sözü acılar içinde ve çaresizce değerlendirir, gerçeklerden gittikçe uzaklaşır. İhanete uğramış, kandırılmış olma duygusu onu bir kaosa, çok derin bir kaosa gömer. Olayları kendi bakış açısıyla, görmek istediği, anlamak istediği haliyle betimler kafasında. Ve öyle olduğunu kabul ederek, adımlarını da ona göre atar. ‘Kuşku bir kez girmeye görsün insanın içine..’ dedirtecek cinsten eylemlerde bulunur. Peki bütün bunlara nasıl bu kadar çabuk kanıp, nasıl bu kadar acımasızca davranır Othello(?), bunu neden yapar sevdiğine(?), neden bu kadar duygularının kölesi olur ve mantığından bu denli uzaklaşır(?). İşte bütün bunların cevabı, o karşı konulmaz, insanın elini kolunu bağlayan, düşüncelerini saptıran ‘Aşk’ olsa gerek.. Aşkın tutkuya dönüşü, kişiyi amansızca peşinden sürükleyişi ve saptırmaları. Othello’da da, Romeo ve Juliet’te de var bu. Her iki oyunda da en çılgın düşünceleri akla getiren ‘aşk’ hem en yüce ve muhteşem olanı, hem de bir felaketin kaynağını simgeliyor. Aşkın tiyatro maskı gibi iki yüzünü gösteriyor bizlere. Shakespeare dehasını birçok oyununda uyguladığı farklı kurgusuyla ortaya koyuyor. Othello ve Romeo ve Juliet oyunları kurgulanışı bakımından çok farklı olsa da, yazarın aşk hakkında söylemek istediklerinde birleşiyorlar; çünkü Aşk, kontrol edilmediğinde insanı kendi olmaktan çıkaran, adeta başka birşey haline dönüştüren, panik duygusunu tetikleyen bir

olgudur. O ‘başka birşey’ kavramı kuşkucu, duygularıyla hareket eden, paranoyak, bencil ve gerçeklerden uzaktır. Ayakları yere sağlam basmaz. Olup bitenin -gerçeğin – farkına vardığında ise iş işten geçmiş olur..

Romeo rahatça ve doğal olarak Juliet’i, sanki rüyada gibi kendisini yüceltip yeni bir varoluş düzlemine ulaştıran, insan ırkının dışında biri olarak kabul eder.

(SHAKESPEARE BİR YAŞAM, Park Honan. YKY Sayfa 137)

Ancak, aşkın muhteşem, engin, kişilerin varoluşunu ve kimliğini değiştiren gücüne inanmak, aşkın sıradan özellikleri karşısında çaresizliğe düşmeyi gerektirmez. Shakespeare’in aşk anlayışında yeni olan şey, bu kavramın yalnızlıkla olan bağlantısını görmüş olmasıdır. Oyunlarındaki aşıkların belirgin özelliklerinden biri de, yalnızlığın getirdiği çaresizlik duygusudur. Özellikle Othello, ihanete uğramış olma duygusuyla adeta kavrulurken, kendine yabancılaşmış, yolunu şaşırmış, ruhunda kibir, kuruntu, kendini bilmezlik gibi ezici yanılgılarla dolup taşmaktadır.. Romeo’ya baktığımızda da aşkın belirtileri bu örneklerden pek farklı görünmüyor, hemen hemen aynı aşırılıkta hareket ediyorlar. Aşk onda da kendine yabancılaşmayı, kuruntuyu ve kendini bilmezliği tetikliyor. Ona da yolunu şaşırtıyor. Çaresizlik duygusunu derinden hissettiriyor.

İşte bütün bunlardan yola çıkarak yazarın söylemek istediği, seyirciye düşündürmek istediği şey şu olsa gerek; Yaşamla ilgili olarak kafamızda önceden oluşmuş düşünceler aniden değişirse, ya da sevdiğimiz birine duyulan güven yaşanan olaylar sonucu sarsılırsa ne olur ?

İlk hissedeceğimiz şey şüphesiz çaresizlik duygusu olacaktır. Tıpkı Romeo ve Juliet’in acı gerçeği öğrendikten sonra duyumsadıkları, kendilerini ölüme yakınlaştıran durumları gibi..

Tabi bütün bu duygulanmaların sanatsal büyüüne ulaşmak, onu anlamak, ona inanmak yazarın gücüyle can alıcı noktasına ulaşıyor.*Shakespeare’in hedefine ulaşmasını sağlayabilecek nitelikleri arasında, dili ustalıklı kullanma yeteneği; soğuk ve alaycı, ama zekice espri ve, tiyatro ile kurmacanın sınırsız gücüne olan inancı vardır.*

(SHAKESPEARE BİR YAŞAM, Park Honan. YKY Sayfa 206)

Shakespeare her zaman olduğu gibi, durumları sonuna kadar zorlama yöntemiyle sanatını geliştirir ve tutkunun en ürpertici yanlarını gözler önüne serer.. Şiirleri de ahlaki değil trajiktir. Şair, ‘benliğe’ değişik açılardan bakarken, yabancılaşmanın algılamayı ve dili etkileyiş tarzını konu alır. Kendi cinsel bulantısını irdelerken belki de Hamlet’in, Othello’nun veya Lear’in cinsellik karşısında duyduğu dehşeti de daha iyi anlamaya çalışıyor olabilir. Shakespeare’in sonelerinde de aşka, aşkın yaşanma şekillerine ve aşka karşı alınan tavra karşı

pek çok çeşitleme, duruş ve esneklik görebiliriz. Soneler parodi içerir, incelikli ve zekice yazılmıştır. *Shakespeare'in sonelerindeki aşk üçgeninde şair, genç bir erkekle (kendisini aldatan) bir esmer kadını sever. Özlem temasının psikolojik derinliğini artırmak için yazar bu temaya homoerotik veya, zaman zaman, biseksüel bir boyut ekliyor.* (SHAKESPEARE BİR YAŞAM, Park Honan. YKY Sayfa 260) Shakespeare cinsel belirsizlikten hoşlanıyor diyebiliriz..

*Ama doğa biçim verirken sana, gönlünü kaptırınca,
Fazladan kattığıyla, beni senden etti hain;
Evet, ekledi bir şey, ama hiçbir şey, bana kalırsa*
(20. Sone)

Tanrıça Doğa genç adama önce homoerotik duygularla hayran oluyor, ki bu belki de yazar için doğal; ne var ki daha sonra Doğa, heteroseksüel eğilimleri ağır basınca, çocuğa 'bir şey' (penis) ekliyor. Ancak bu olaydan sonra da şairin genç adama duyduğu cinsel ilgi değişmiyor. Bu gencin hiçbir zaman 'sahibi' olamasa da, cinselliği ima ederek, onunla 'hoşça vakit geçirdiği' için gurur duyduğunu söylüyor..

Sonuçta şair, insanoğlunun, kadın ya da erkek için, her türlü aşka duyduğu derin özlemin tablosunu çiziyor. Konu bağlamı kaybolmadan da duygularını evrenselleştirmiş oluyor.. Aşkın her türlüşünü, inişlerini çıkışlarını, yüceliğini, zavalılığını ve tüm kudretini buluyoruz böylece. Ruhlarımız arınıyor, aydınlanıyor.. Öyle ya en kötüsü de olsa 'aşk'a karşı koymak imkansızdır..

Muhakkak ki bu şiirler bizi Shakespeare'in zihnine, iç dünyasına götürüyor ve onun sanatçı duyarlılığının gelişmesinde bir araç olmaları açısından da önemleri büyük. *Bu dönem, onun kafasının içindeki tiyatro sahnesinde prova zamanı.*(Shakespeare Bir Yaşam, Park Honan. YKY Sayfa 259). Denemeler yapıyor, ruh hallerini, algılama tarz ve gücünü gözden geçiriyor; şiirlerini sanatının en yüksek düzeyine ulaştırıyor. Kısmen soneler sayesinde, oyunlarında yeni bir lirik hava görülüyor; karakterleri, kişiliklerine uygun dil ve anlatım kullanarak derinlik kazanıyorlar.. Özellikle 1590' larda, tiyatro yazarı olarak akıllara durgunluk veren bir gelişme gösteriyor. Romeo ve Juliet oyunu da bu dönemde yazılmış, o lirik atmosferi içinde barındıran en önemli oyunlarından biridir.

1.2. ROMEO VE JULIET TRAGEDYASI

“...Romeo ve Juliet tipik bir rönesans oyunudur. Dört yüz yıldan bu yana parlaklığından bir şey yitirmeden günümüze gelen Shakespeare’in bu romantik tragedyası aslında doğuda batıda, kuzeyde güneyde bir çok ülkenin halk öyküleri içinde yer alan, bilinen bir aşk temasını ele alır.. Bu oyunda yalnızca iki gencin umutsuz aşkları değil, her yaştaki insanın birbirine olan davranışındaki insanı derinden sarsan ilişkileri de önemlidir. Romeo ve Juliet olay dizisinin uzun ve karmaşık bir öyküsü vardır ve bu olay dizisine bir çok ülkenin öykü geleneğinde rastlamak hiç de zor değildir.İtalyan halk edebiyatında olduğu kadar, öteki Avrupa ülkelerinin geleneklerinde de bu olay dizisinin varyantlarını bulmak mümkündür...”
(ROMEO VE JULIET, TREGEDYASI ÜZERİNE, Özdemir Nutku Remzi Kitabevi Sayfa. 5)

Romeo ve Juliet birbirine düşman iki köklü ailenin çocuklarıdır.Montague’ler ve Capulet’ler.. Romeo, güzeller güzeli Rosaline uğruna aşk acısı çekerken, arkadaşlarının ısrarı üzerine, baş düşmanları Capulet’lerin evindeki baloya katılır ve orada Capulet’lerin kızı Juliet’i görür.Birbirlerini görür görmez aşık olan bu iki genç, acı gerçeği öğrendikten sonra bile aşklarından vazgeçmez ve aşklarını korumak, yaşatmak adına , onları ölüme götürecek mücadelelerine sıkı sıkı sarılırlar..Birbirine düşman iki ailenin gençlerinin birbirlerini sevmesi aslında çok işlenmiş bir temadır. Bu temanın ortaya çıkaracağı konu da nerede olursa olsun aşağı yukarı aynı olacaktır. Ancak bir yapıtın ölmezliği işin öyküsünde değil, o öykünün yazarı tarafından ele alınışında varolur. Shakespeare sahne yapıtında, dili, üslubu, biçimiyle, sahne üzerinde de, evrensellik boyutlarını getiren içerik kadar, dramatik aksiyonu da en etkin biçimde ortaya çıkarmıştır...

“...Shakespeare’in dünyasında, olgu düzeniyle ahlaki düzen arasında bir çelişki yaşanır.Bu çelişki kaderdir. Ve hiç kimse kaderden kaçamaz...”(ÇAĞDAŞIMIZ SHAKESPEARE Jan KOTT s.s 22)

“...Oyunun mekaniği çok belirgindir.Rönesans sanatçılarının, düşünürlerinin resimde, mimarlıkta, felsefede ortak özellikleri olan uyum, denge, simetri anlayışı bu oyunda da vardır.

Romeo, Paris ve Mercutio ile oranlanmıştır; Juliet, Rosalinde, Dadı ve Lady Capulet ile; Tybalt, Benvolio ile ölçüye alınmıştır. İlişkiler bu geometrik oranlama içindedir: Romeo’nun aşkı ve yarı heroik görünüşü, Paris’in şiddetli istekleri, Rahip’in sağduyusu ve bir saray adamının donuk çabalarıyla dengelenmiştir. Hatta oyundaki değer kavramları bile bu simetrik dokuyla ortaya çıkmıştır: Aşk - nefret, romantik aşk - kibar aşk, atılganlık - ölçülülük,

hoşgörü - katılık, mutluluk - keder, saflık - şehvet, gündüz - gece, uyku - ölüm, Montagu - Capulet gibi..” (ROMEO VE JULİET, TRAGEDYASI ÜZERİNE, Özdemir Nutku Remzi Kitabevi Sayfa. 6)

Romeo ve Juliet tragedyasında varolan, yıkıcı güçlerin etkisi altındaki ‘aşk’ -ki aşk her zaman bu ve buna benzer yıkıcı güçlerin etkisinde kalmaya,yenilgiye mahkum olacaktır-ailelerin çok eskilere dayanan ve bitmek bilmeyen nefretine yenik düşüyor.. Romeo ve Juliet tragedyası, Aşk’ın -İmkansız aşk’ın- yenilgilerine tek örnek değil elbette.. Batı uygarlığında da, Doğu da da, mutsuz aşkların tarihinin yazılmış olduğu göze çarpıyor. Leyla ile Mecnun, Tahir ile Zühre, Kerem ile Aslı, Romeo ve Juliet ve Helois ve Abelardus.

Mutsuz aşkın tarihi, kaldı ki Aşk’ın tek taraflılığına değil, karşılıklılığının gerçekleşmesinin engellenmesine dayanır hep. Erişememenin, buluşamamanın, yanyana gelemeyişin binbir çeşitlemesi çıkar karşımıza. Hayat gelir düğümünü kurar bütün öykülerde, birbirlerine doğru yol almaya çıkan aşıkların yörünge tabakalarını kırar, sapmaları örgütler ve bir kenara çekilip, Calvino’nun deyişiyle çapraz yazgılarını izler. Efsane her zaman gerilim istemiştir. Hikayenin askıda kalması, kavuşma anının ertelenmesi ya da yitmesi için durmadan yeni denklemler öne sürülür. İki trajik odak belirler bireyin yaşam akışını:

‘Aşk ve Ölüm ..’

...Başlamış ve bitmiş aşklar ise düpedüz sıradan hikayelerdir aslında. Kimi çözümlere bozgunla, kimi özensizlikten yorularak, kimi de törpülenip ehlileştirilerek, kurumsal fanuslar içinde silinip gitmiştir. (COGITO “AŞK”, Yapı Kredi Yayınları ,Enis Batur, Bahar 95 s.s.)

Romeo da, Juliet de tam bu keskin çizginin üstünde duruyor;

“ Ah, uzaktan nazik görünen aşk

Nasıl da acımasız ve kaba denendiğinde...” (ROMEO VE JULİET I.Perde, I.Sahne s.s.25)

Aşk kavuşamadıkça aşktır. Bilinmezliklerle süslenerek büyüsunü koruduğu durumlarda aşktır... Bilinemedikçe büyür, abartır, çoğaltır, hatta ölümsüzleştirir kendini. Yaşanamadıkça, garantilenemedikçe peşinden koşturur, arttırır gücünü. Bizi baskılayan topluma karşı , biz güçlüyüz dercesine cesaretini ispatlamaya kalkışır sevgililer, asileşir ve ‘AŞK’ın engelleri arttıkça adeta değerlenir, kutsallığı da artar bu kişilerin gözünde. Bu durumu Shakespeare koroya söylediği şu sözlerle vurgular:

“ ...ama sevgi güç verir, zaman ise imkan

Kanımca tam da bu noktada yenilgiye mahkumdur aşk. İmkansızlık derecesi ne kadar büyük olursa, etki alanı da bir o kadar büyük olur. Peşinden sürükler ve hızla artan bedensel istekle birlikte önüne geçilemez bir kavuşma arzusunun dönüşür.. Akıl durur, gerçeklik yok olur ve içgüdüler yön vermeye başlar kişiye. Sonu hazırlayan da, kişinin bilinçsizce akışına kapıldığı bu tavrı olur. Tek duyumsadığı, arzuladığı, hayalini kurduğu, birebir içinde varolmak istediği şey, adına aşk denilen o büyülü dünyadır. Kişi yada kişiler artık düşünmez, onlar için düşünme eylemi bitmiştir. Sadece isteme dürtüleri vardır. Ve her ne olursa olsun, o karşı konulamaz istek; ‘aşkı yaşama isteği’ ağır basar.

‘İnsan, tutkularına ve isteklerine göre şekillenebilen bir kildir’.(ÇAĞDAŞIMIZ SHAKESPEARE.Jan KOTT s.s 42).

Duyguları, istekleri, beklentileri ve buna paralel olarak da eylemleri ile kişi kendi kaderini hazırlar.

Romeo ve Juliet’in aşkı da böyle bir aşktır, ikisi de baştan yenilgiye mahkum olduklarını bilir, hisseder ve bu nedenle aşklarını “yüceleştirirler”. İmkansızlıkları onları tutkulu olmaya itmiş, aşklarını bin kat daha derinden yaşamalarına sebebiyet vermiştir. Onlar kendi –yollarını/sonlarını- kaderlerini böyle belirlemişlerdir...

Çünkü Romeo’da, Juliet’de gerçeklikten bir o kadar uzak, tamamen masalsı bir dünya yaratmışlardır kendilerine. Oysa kendilerini bekleyen acımasız gerçeklerin bir o kadar farkında olarak... Aşklarını bütün bunların üstünde tutmaya çabalayarak. İşte trajedileri de tam olarak bu noktada başlar.

Sahneleme açısından bakıldığında da Shakespeare, Romeo ve Juliet oyununda genç aşkların imkansız durumunu ışık oyunları ile da ortaya koymuştur:

“Bu oyunda ışık imgesi açısından iki karşıt mekân vardır. Bunlardan biri, Romeo ve Juliet’in birlikte oldukları sahnelerdeki yarı karanlık (ay ışığı, yıldızlı gece, meşalelerle aydınlatılmış salon, Rahip’in loş hücresi, Capulet’lerin meşale ile aydınlatılan mezarı gibi), öbürü de, bu iki âşkın birlikte olmadıkları, Romeo’nun ya da Juliet’in başkalarıyla oldukları sahneler ışıklı yerlerde geçer. Aynı şekilde, her ikisinin de bulunmadığı sahneler ışıklı yerlerde geçer. Romeo, Rosalinde’in aşkıyla yanıp tutuşurken, gittiği Capulet’lerin balosunda Juliet’i ilk kez gördüğünde, çarpılır ve “Parıldamayı öğretiyor bütün meşalelere,” demekten kendini alamaz. Romeo ise Juliet için, “Gecenin içinde gün ışığıdır”. Her iki sevgili de birbirlerini göz kamaştıran bir ışık olarak görür; çünkü her ikisi de hep yarı karanlıktadırlar. Romeo için

*Juliet, “doğudan yükselen güneş”tir.Birbirlerini cennetteki parlak yıldızlara benzetirler;
Romeo, Juliet’ten söz ederken şöyle der:*

*“Tüm göklerin en güzel yıldızlarından ikisi,
Yalvarıyorlar onun gözlerine işleri olduğundan:
Biz dönünceye dek siz parıldayın diye.
Gökleri gökte olsaydı, yıldızlar da onun yüzünde;
Utandırdı yıldızları yanaklarının parlaklığı.
Gün ışığının kandili utandırdığı gibi tıpkı.”*

Bu sözlerden sonra, sevgisinden gelen büyük bir coşkuyla, duygularını şöyle noktalar:

*“Öyle parlak bir ışık çağlayanı olurdu ki gözleri gökte
Gece bitti sanarak kuşlar cıvıldaşırdı.”*

Juliet’in Romeo’ya yönelişi de aynıdır. Her ikisi de, ay ışığı ile gümüşlenmiş yıldızlı bir gecede konuşurlar. Juliet balkonda, Romeo balkonun altındadır. Ama her ikisi de birbirlerine olan duygularını ışığa duydukları özlemi dile getirecek biçimde imgeler kullanarak açıklarlar. Juliet için Romeo hep gece gelen, ama ışık getiren biridir. Rahibin hücreinde gizlice evlendikten sonra, Juliet, Romeo’yu beklerken geceye şöyle yönelir:

*“Bana Romeo’mu ver; sonra öldüğünde
Al da küçük yıldızlara böl onu;
Onlar göğün yüzünü öyle bir süsleyecektir ki,
Bütün dünya gönül verip geceye,
Tapmayacaktır artık o muhteşem güneşe.”*

Romeo, güneşten bile parlak bir ışıktır Juliet için. Romeo’ya gönderdiği dadıyı sabırsızlıkla bekleyen Juliet, yine ışıkla ilgili bir imgeye yönelir:

*“Loş tepeler üzerinden sürüp dağıtan gölgeleri,
Güneş ışınlardan on kez daha hızlı,
Süzülerek uçup giden düşünceler olmalı.”*

Bu oyun, yarı karanlıkta yaşamış olan ve onun için de gelecekleri olmayan genç âşıkların tragedyasıdır. (ROMEO VE JULİET, TREGEDYASI ÜZERİNE, Özdemir Nutku Remzi Kitabevi s.s. 5-12)

Ve bir gerçeklik daha var ki :

... Romeo ve Juliet, ilk aşkın trajedisidir.Bu genç aşıklar kendilerinden geçtiklerinde, artık onlar için dünya yoktur.Belki de bu yüzden bu kadar kolay ölümü seçerler.. (ÇAĞDAŞIMIZ SHAKESPEARE Jan KOTT s.s141)

İKİNCİ BÖLÜM

AŞKIN PSİKANALİZDE YERİ

2.1.AŞKIN İMKANSIZLIĞINA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ

Aşk'ta bütünleşmeyi imkansız kılan şey nedir? Psikanalitik kuramın gücü, Aşk denen olguyu –yangını/hastalığı/uzlaşmaz deneyimi/yıkım sürecini/şairlerin, edebiyatın, masalların alanında tasvir edilen o sarsıcı deneyimi- bütün karmaşası, irrasyonelitesi, gerçek üstü diliyle deşifre edebilmesinden ve anlaşılır kılmasından gelmektedir. Evet, Aşk bir hastalıktır, gündelik yaşamı, algıyı, deneyimleri, rutinleri parçalayan, ayağımızın altındaki toprağı erozyona uğratan, rasyonel yanımızın 'tutulmasına' yol açan, bizi sendeleten, algı kapılarımızı açan, hayal gücümüzü, spontan, çılgın ve toplum dışı yanımızı katalize eden, rüyalarımızı, bilinç dışının dehlizlerini hakimiyeti altına alan bir hastalık.. Evet, bir tür büyü, tutulma...

Ve psikanalizin gücü bilimin rasyonel paradigmasının algı kapılarından dahi geçemeyen o 'yakıcı', 'ölümcül' deneyimin derinliklerine inebilme gücünden ve yetisinden geçmektedir.

Psikanaliz bize kadının ve erkeğin "bütünleşme"sini mümkün kılacak bir aşk deneyiminin imkansızlığı konusunda ne tür ipuçları verir? Psikanaliz en temelde bunu kadının ve erkeğin gelişimsel öykülerinin son derece farklı izleklerini tanımlayarak yapar.

...Yetişkin kadın ve erkek cinselliğinin temellerini oluşturan ödipal dönem cinselliğinin ilk uyanışı sürecidir. Oysa kız ve erkek çocuğu, ödipal süreci bütün yetişkin cinselliğe damgasını vuracak biçimde "farklı" biçimlerde deneyimler. . (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ" Makale , Mahan Doğrusöz) Cinselliğin uyanışı, cinsel kimliğin şekillenmesi ile paralel bir süreçtir. Bu uyanış ve "oluşum" sürecinde her iki cinsin gerçekleştirmek zorunda kaldığı gelişimsel aşamalar ve deneyimlediği korkular birbirinden son derece farklıdır. Kız çocuğunun toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşumu - anne ile süreklilik, anne "gibi" oluş, anneyle "özdeş"leşme üzerine kuruludur. Kız çocuğu, anneyle doğumda başlayan "birlik" duygusunu devam ettirmek, anneyle deneyimlediği özdeşim sürecini sürdürmek zorundadır. Kız çocuğu dişi olmanın anne gibi olmak olduğunu öğrenir. Bu çerçevede kız çocuğunun gelişimsel "ödevi" erkek çocuğuna oranla son derece kolaydır çünkü anne son derece yakından bildiği, dokunduğu, kokladığı, taklit ettiği, birlik duygusunu en yakından

deneyimleyegeldiği “öteki”dir. Peki, kız çocuğunun ödipal süreçte yüzleşmek ve başa çıkmak zorunda kaldığı zorluklar ve bu çerçevede oluşan korkular nelerdir?

“... Bu süreçte kız çocuğunda oluşan iki temel korku söz konusudur. Birincisi kız çocuğunun babayı erotik nesne olarak seçmesi ve bu çerçevede anneye oluşan rekabet dolayısıyla annenin sevgisinin kaybetme korkusu. (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz) Özellikle Ethel S.Person kız çocuğu için, en temel sevgi kaynağı ve bakım sağlayan “öteki”yle/anneye rekabete girmenin ne kadar kaygı yaratıcı bir süreç olduğunu dile getirir. Kız çocuğu özdeşim nesnesi anneye rekabete girerken, tamamen muhtaç olduğu annenin sevgisini ve bakımını kaybetme riskini de yaşamaktadır. (bu olgu ileride göreceğimiz biçimde kadınların diğer kadınlarla açık bir biçimde rekabete girme korkularının temelini de açıklar. Anneye özdeşim dolayısıyla şekillenen ilişkisel benlik açıktan açığa rekabet yerine, üstü örtük bir rekabet biçimini şekillendirir...) (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Babayı erotik nesne olarak seçme süreci başka bir korkuyu da beraberinde getirmektedir: baba tarafından zedelenme korkusu.

“...Oysa, erkek çocuğunun gelişimsel süreci, kız çocuğuna oranla son derece zorludur. Erkek çocuğunda, cinsiyet kimliğinin oluşumu iki aşamalı bir süreci içerir: anneden ve "içsel" olan kadınlıktan ayrışma/kopuş, ilk özdeşim figürü anneyi "olumsuzlama" ve babayla özdeşleşme. Kız çocuğunun devamlılık üzerine kurulu sürecine oranla, erkek çocuğu kopuş ve olumsuzlamayla başlayan ve yeni bir özdeşim süreciyle sonlanan ikili bir süreç yaşamak zorundadır. Bu sürecin zorluğunu anlamak için -sanırım- sadece çevremize bakmamız yeterlidir. Erkeklerde evrensel olarak gözlemlediğimiz dişiliğe/kadınlığa regrese olma/gerileme korkusu, dişil olanın aşağılanması/dışlanması, erkeklerin içsel dişil yanlarına karşı duydukları korku, kadınlar tarafından yutulma ve anneye gerileme korkularının kökenleri, bu gelişimsel sürecin zorluklarında yatar. (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Bu gelişimsel süreçte erkek çocuğunun yüzleşmek zorunda olduğu içsel deneyimler ve bu çerçevede gelişen korkular en az kız çocuğunun ki kadar şiddetli ama o oranda da farklıdır görüldüğü üzere. Anneyi arzulama ve bu çerçevede babayla oluşan rekabet sürecinde baba tarafından cezalandırılma korkusu yaşayabilirler.. Devasa bedeniyle baba, annesini arzulayan küçük erkek çocuğunu zedeleyecek güçtedir. Bu evrensel ve (bilinçdışı) iğdiş edilme korkusunun temellerini atan korkudur.

“... Son dönem analistler, bu süreçte erkek çocuğunun deneyimlediği narsistik yaralanmanın da altını çizer: erkek çocuğunun, babanın cinsel gücünün yanında hissettiği yetersizlik duygusu. Kız çocuğunun babanın devasa bedeniyle imgeleminde karşılaştığında

yaşadığı zedelenme/yaralanma korkusunun yerini erkek çocuk da derin bir yetersizlik duygusu alır. Babanın anneye haz vermeye muktedir “eril cinselliğine” oranla erkek çocuğunun “küçüklüğü ve yetersizliği”. *Evensel penis kıskançlığı olgusunun temellerini atan da budur...*” (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Ayrıca, erkek çocuğu bu süreçte anne tarafından cinsel bir nesne olarak reddedilme deneyimini de yaşar. Annenin erotik nesnesi oğlu değildir. Rekabette öne çıkan kişi babadır ve erkeklerde cinsel nesneyi kaybetme korkusunun temellerini atan tam da bu korkudur.

“... Kadın da erkek de bilmese de , bütün aşk hikayesinin amacı bir çocuğun dünyaya getirilmesidir...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 13).

Yüce ruhlu ve duygulu kimseler ve özellikle gözü dünyayı görmeyecek biçimde sevdalanmış olanlar, bu kaba gerçekliğe ne kadar karşı çıkarlarsa çıksınlar, yine de yanılmaktan kurtulamayacaklardır. Gelecek kuşakların belirlenmesi, bu sevdalıların sabun köpüğünü andıran doygunluklarından daha değerli görünüyor.. Bireysel bilinçte, kendini genel olarak cinsel bir içtepi gibi duyuran ve öteki cinsten belli bir kimseye yönelmemiş olan şey, fenomenlerin dışında ve kendinde ele alındığı zaman, sadece bir yaşam iradesidir. Ama, belli bir bireye çevrilmiş olan bir cinsel içtepiolarak bilinçte ortaya çıkan şey ise, kesin olarak belirlenmiş bir birey olarak yaşama iradesinin dile gelişidir sadece. Bu durumda, cinsel içtepi kendinde ele alındığı zaman tepeden tırnağa öznel bir gereksinim olduğu halde, nesnel bir hayranlık kılıfına bürünmesini ve böylece bilincimizi aldatmasını çok iyi bilir. Çünkü doğa, kendi öz amaçlarına ulaşmak için böyle bir hile kullanmak zorundadır. Ama aşık olma durumlarının hepsinde, bu hayranlık ne kadar yüce ve nesnel bir nitelik kazanır gibi görünürse görünsün, asıl amacın belli bir bireyin ortaya çıkarılması olduğu, karşılıklı sevginin değil de, sevilen kişiye sahip olmanın, yani fizik bir zevk duymanın ön planda yer alışından bellidir. Sevdiğimizden emin oluşumuz, sevdiğimizize sahip olmayışımızın yerini tutamaz hiçbir zaman. Bu duruma düşen kimselerin canlarına kıydıkları sık sık görülmüştür.

“ ... AŞK dediğimiz cinsel içtepinin doyurulması için başvurduğumuz sakıngan, belirli ve dikkatli seçişin içinde , bu gelecek kuşak, öz etkinliğini göstermektedir. Birbirine aşık olan erkek ve kadının gittikçe şiddetlenen yakınlıkları, ortaya çıkarabilecekleri ve çıkarmak istedikleri yeni bir bireyin yaşama iradesinden başka bir şey değildir. Hatta istek dolu bakışlarında bile, bu yeni varlığın hayatı ıştır ve derli toplu, uyumlu bir gelecek bireysellik olarak duyurur kendini. Aşık erkek ve kadın, tek bir varlık halinde birleşmek ve kaynaşmak ister; amaçları böyle tek bir varlık olarak yaşamaktır; aktardıkları nitelikleri, birleşmiş ve kaynaşmış şekilde taşıyan tek bir varlığı, yani çocuklarını ortaya koymakla bu isteklerini gerçekleştirmiş olurlar...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 14).

Kanımcı, erkeklerle kadınlar arasındaki farkı, aşkın imkansızlığı ile paralel giden bu durumu daha pek çok bilimsel örneklemelerle açıklayabiliriz.. Kadınlar ve erkekler arasında, ilk doğum ve çocukluk yaşamlarının farklılıklarının yanı sıra ergenlik dönemi de her iki cins için çocuklukta başlayan izleklerin ayrımını daha da pekiştirecek güçtedir. Ergenlikte her iki cins hem bedensel farklar, hem de toplumsal cinsiyet kimliklerinin çocuklukta kökleri dolayısıyla daha da farklı iki sürece girer. Erkek çocukları kolaylıkla uyarılabilen bir cinsel doğaya sahiptir. Erkek cinsel uyarımının görünür ve aynı oranda istemden yarı bağımsız cinsel doğası, erkek cinselliğine damgasını vurur. Ergenlik sürecinde erkek kontrolü dışında kolaylıkla uyarılan ve “görünür” olan bir cinselliğin uyanışını gözlemler. Yine bu süreçte erkekler için cinsel performansın “ilişki”nin önüne geçtiğini gözlemleriz. Bu haz için ilişkiyi feda etme eğiliminin (cinselliğin ve ilişkinin yalıtılması) kökenlerini ödipal süreçte erkek çocuklarının yaşamakta oldukları zorlu süreçte bulmak mümkündür. Erkek olma sürecinde, anneden ayrılmak için anneyi olumsuzlamak zorunda kalan erkek çocuğu, cinsel nesneye duyulan arzuyu, ayrışma ile koşturarak algılar. Bu da cinsel nesneyle ilişkisel bir birlik deneyimini zorlaştırır (hatta imkansız kılar). İlişkisel birlik, zaten anneye gerilemeye, anne tarafından yutulmayı ve dişiliğe (dişi evreye) geri dönüşü çağrıştıracak kadar güçlü bir deneyimdir. Ve erkek çocuğu için cinsellik, ilişkiden yalıtılır. Bu bize erkeklerin ergenlikten itibaren karşı cinsi “insancıl” bütün yönlerinden ayrıştırarak, sadece bir cinsel nesne olarak algılayabilmelerin de kökenlerini de açıklayabilir.

Ayrıca bu dönemde, erkek çocuğunun gelişimsel süreçte anneye yaşamış olduğu hayal kırıklarıyla bağlantılı olarak geliştirdiği sadistik fantezilerin doğuşunu da gözlemlemek mümkündür.

“...Karşı cinse karşı geliştirilen bütün sadistik fantezilerin kökenini erkek çocuğunun annesiyle ilişkide deneyimlediği narsistik kırılmalara bağlamak mümkündür. Öfkeye dönüşen narsistik kırılmalar ödip öncesi dönemin yutucu annesi, anal dönemin cezalandırıcı annesi, ödipal dönemin reddeden annesinin izlerini taşıyabilir. (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Oysa, ergen kız son derece farklı bir izlekte ilerlemektedir. Çeşitli yazarların ve hatta Freud’un yazılarında karşılık bulacak şekilde “kadınlığın gizemi” olarak nitelendirilecek kadın cinselliğinin ergenlikteki görünümü, erkek çocuklarının tam zıttıdır. Kızlar, ergenlikte kendileri için dahi gizem taşıyan bir cinsellikle yüzleşirler.

Kadın cinsel uyarılma ve hazzının görünmez doğası ve kadın cinselliğinin erkeklere oranla zor uyanan doğası, dişil cinselliği kız çocukları içinde gizemli bir sis perdesi altında saklar. (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz) Kadın toplumsal cinsiyet kimliğinin ilişkiyi cinsel hazzın önüne yerleştiren yapısı da kız çocuklarını cinselliği sadece

bedensel bir haz olarak keşfetme eğilimde olan erkeklere oranla ilişkinin koruyucuları haline getirir.

Person özellikle ergen kızların ödipal süreçte anneyi kaybetme korkularından kaynaklanan bir biçimde kopmadan/ayrışmadan/yalnızlaşmadan korkarak ilişki adına hazzı feda etme eğiliminde olduklarını dile getirir.

Hazzın peşindeki ergen erkek ve ilişki peşindeki ergen kız çocuğu yetişkinlik sürecinin eşiğindedir. Karşımızda pornografik imgelemde karikatürize formlarda yansımalarını bulan yetişkin erkek cinselliği ve aşk romanları ve “pembe” dizilerde karşılığını bulan kadın cinselliğinin uzlaşmaz yapısı belirir. Pornografik imgelemde karşımıza çıkan ve erkeğin kolektif bilinçdışının dinamiklerini yansıtan performans odaklı ve o oranda ilişkiden arınmış/yalıtılmış bir cinsellik durmaktadır. Performans korkuları ile güdülenen ve ilişki tarafından yutulma kaygılarına karşı güçlü bir yalıtmayla şekillenen bu eril cinsellik, dişil göze son derece mekanik görünmektedir. Oysa, psikanalitik bakış açısı bize bu mekanik, performans odaklı ve yalıtılmış cinselliğin gerisindeki “erkek çocuğunu” gösterir. (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz).Yani, anneye/dişiye/dişiliğe gerilemekten korkan, babanın “gücü” karşısında yetersizlik yaşayan, baba tarafından cezalandırılmaktan korkan erkek çocuğunu..

Person, aynı zamanda erkeklerin eş zamanlı çok eşli (ama o oranda da birbirlerinden haberdar olmayan partnerlerle) ilişkilerinin kökenini ödipal süreçte erotik nesneyi kaybetme korkusuna (ve reel deneyimine) bağlar. Bu aynı zamanda pornografik imgelemde, merkezdeki erkeği çevreleyen erotik “nesne”lerin “çok”luğunu da açıklayan bir olgudur. “Nesne”lerin çokluğu, kaybetme korkusuna karşı bir kalkan görevi görür

Yetişkin erkek cinselliğinde gözlemlenebilecek sadistik öğelerin kökenlerini anne çocuk ilişkilerinin değişik dönemlerinde bulmak mümkündür.

“...Daha öncede belirtildiği biçimde sadistik formlarda ifadesini bulabilecek narsisistik kırılmalar ödip öncesi dönemin yutucu annesi, anal dönemin cezalandırıcı annesi, ödipal dönemin reddeden annesinin izlerini taşıyabilir. (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Oysa, yetişkin kadın cinselliği ödipal dönemde temellendiği biçimiyle ilişki odaklı bir cinsellik olarak karşımıza çıkar. Kadın cinselliğinin ilişkiyi cinsel hazzın önüne koyma eğilimdeki yapısı, ilişkiyi kaybetme korkusuyla beraber cinsel hazzı feda etme eğilimi, cinsellik ve ilişkiyi bir bütün olarak algılama eğiliminin altında anneye özdeşleşen, babaya duyduğu haz ve anneye karşı yaşadığı rekabet sonucunda anneyi kaybetme korkuları yaşayan küçük kız çocuğu yatmaktadır. Kız çocuğu için cinsellik ve ilişki bir bütündür, cinsel arzu sevdiği ötekiyi kaybetme riskini taşır (Person kız çocuğunun anneye karşı duyduğu bu

korkunun daha sonra karşı cinse aktarıldığını dile getirir) ve aynı zamanda cinsellik baba tarafından zedelenme/incitilme riskini de içinde barındırır. Yetişkin kadınlarda patolojik formlarda görülen cinsel mazoşizmin kökenlerini ödipal dönemde yaşanan aşırı suçluluk duygularına ve baba tarafından cinsel olarak cezalandırılma/incitilme korkularına bağlamak mümkündür. (Horney özellikle aile içinde reel anlamda varolan ve kadına/anneye yönelik şiddetin kız çocuğunun ödipal dönemde cinselliği saldırgan bir olgu olarak kodlamasını sağladığını düşünür...”

Kadınları büyüleyen şey, fiziki güzellik değil erkeğin kuvveti ve buna bağlı olan cesaretidir. Diyebiliriz ki bu özellikler –aşkı çoğalma güdüsüyle eş tutmuşuk- sağlam çocukların ortaya çıkarılabileceğinin ve bu çocuklar için cesur bir koruyucunun bulunduğu işaretidir. Cinsel aşkın temelinde yatan diğer düşünce ise, manevi nitelikleri değerlendiren düşünce çeşitidir. Bu konuda kadınlar, erkekte, babadan gelen manevi niteliklere ya da karaktere önem verirler. Kadınları etkileyen –büyüleyen- şeyler, özellikle irade kuvveti, kararlılık ve cesarettir. Namuslu olmanın ve iyi olmanın da, kadınlar üstünde olumlu etkisi vardır.

Öte yandan, babadan kalıtım yoluyla çocuğa geçemeyeceği için, entellektüel üstünlüklerin, kadınları doğrudan doğruya etkilemedikleri görülür. Kadınlar, anlayış kıtlığını kötü bir şey gibi görmezler. Hatta üstün bir zekayı, bir dehayı bile, anormal birşey gibi görerek bu çeşit erkeklerden hoşlanmamaları görülmüştür. Çirkin, budala ve kaba bir adamın , çoğu zaman kadınlar yanında, kültürlü, zeki ve kibar bir erkekte daha fazla başarı kazanması işte bundandır. Kimi zaman, kafaca ve manevi nitelikler bakımından birbirinden farklı erkek ve kadınların birbirlerine tutulmaları – aşık olmaları – ve evlenmeleri de bundan ötürüdür.

Bütün bunların, yani yaşanan, peşinden koşulan, beynimizi değil de kalbimizi çalıştıran bu durumların, tekrar tekrar söylenildiği gibi bilinçle edinilmiş düşüncelerin değil, içgüdülerin etkisinde olduğunu görüyoruz.

İşte bu çerçevede de psikanaliz bize dişi ve eril cinsel gelişim öykülerinin ironik zıtlığını anlatır.

Peki kadınlar hakkında başka neler söyleyebiliriz;

Bütün öykü, kadınların ‘psikanalizin kara kıtası’ olduğunu söyleyen Freud’la başladı. Freud’un psikanalizi, büyük çoğunluğu kadınlardan oluşan histerikler konusundaki çalışmaları temelinde kurmuş olması da şaşırtıcıdır.

Biz son olarak neyin tartışıldığına bakalım bir kez daha;

Cinsiyetler arasındaki farklılığın keşfi, iğdiş edilme kaygısını ortaya çıkarmaktadır; iğdiş edilme kaygısı ise, Oidipus çatışmasının yerleşmesi açısından son derece önemlidir;

erkek çocuklar penislerini yitirme korkusunu, kız çocuklar da penisleri olmadığından kaynaklanan acıyı yaşarlar. Bu da daha en başından penisin arzu edilen ve yerine başka birşey konulamaz olduğunu ve bu nedenle de cinsiyetler arasında belirli bir eşitsizliğin varolduğunu öne sürmek demektir. Bazı insanlar başkalarında olmayan değerli bir şeye sahiptirler, bazı insanlar başkalarından daha tamamdırlar. Daha başka pek çok kültür gibi, bizim kültürümüzün de, bu eşitsizliği sayılamayacak kadar çok biçimde ileri sürdüğü ve yüreklendirdiği yadsınamaz; öyle ki, sonuçta pek çok erkek üstün olduğuna, pek çok kadın da aşağı olduğuna inandı. Ve bugün hala, kadın- erkek ilişkileri alanında yapacak çok şey var daha...

Şu ana kadar AŞK hakkında söylediğimiz herşey , aynı doğrultuda hareket eden bir çok düşünceden oluşuyor.. Özetlersek şunu diyebiliriz ki, evet mutlu aşk yoktur, çünkü aşk, akli ve düşünceyi değil, istekleri, içgüdüyü barındırır kendi içinde. Buna bir de temelinde kadın erkek farklılığını eklersek, aşkın gözünün niye bu denli kör olduğunu anlatabiliriz sanırım; tutkuyla bağlandığımız, ardından ölüme bile gidebileceğimiz, hatta zaman zaman ölümle nihayetlenen, karşı cinsin özelliklerini, anlaşıp anlaşılamayacağımızı, sosyal statümüz açısından uyuşup uyuşamayacağımızı bile doğru düzgün bilemeden, - düşünmeden – bizi peşinden sürükleyen o büyü... AŞK ! Sonuna kadar yaşandığında adı aşk olmayan şey... Çünkü bir aşkın çatışması yoksa, bizi peşinden sürükleyecek cazibesi de yok demektir.. Üzerine masallar, hikayeler, romanlar, oyunlar yazılamaz.

Bir de günümüz kişilerinin aşka bakışı vardır ki , onlar zaten aşka konu olmaktan korkan, akıllarını isteklerinin önünü koyan, realist ve bencil kişilerdir.. Herşeyden önce , aşkta, erkeğin yapısı gereği vefasızlığa; kadının ise vefalı bir davranışa eğilimi olduğu bir gerçektir. Bilimsel olarak da açıklandığı üzere, erkek daha bencildir. Erkeğin aşkı, doyunluğa erdiği andan sonra, gözle görülecek biçimde azalır; önüne çıkan her kadın, elde ettiği kadından daha çekici gelir ona; çeşitliliği arzulamaya başlar. Kadının aşkı ise, doyunluğa erdiği andan sonra artmaya başlar.

“...Bu , doğanın amacının , türün sürdürülmesi ve elden geldiğince çoğaltılması olmasının bir sonucudur...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 23).

2.2. EROTİK AŞKIN İMKANSIZLIĞI ÜZERİNE...

“...Aşk, kadının ve erkeğin, dişil ve eril prensibin kavuşmasındaki imkansızlığı anlatır. Aşk bir arayış ve yıkım süreci olarak betimlenir...” (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Aşk, olabildiğince içsel bir deneyimdir ... Yetişkin hayatın "masalsılıktan" arınmış çıplak gerçekliği bizi, kendi fantezilerini deneyimleyen kadının ve erkeğin "trajik" çatışmasına taşır. Modern yaşamın bütün göstergelerine bakıldığında, kadının ve erkeğin iki ayrı fantezi dünyası olduğunu görmek hiçte zor değildir. Yaşam bu fantezilerin uzlaşmazlığından doğan bir gerilim üzerine kuruludur. Aşk, belki de bu gerilimi en derinden deneyimlendiğimiz andır. Aşkın belki de bu kadar hayal kırıklığı yaratması, bu oranda derin narsisistik kırılmalara yol açması kurgusal olanla, "gerçek" olan arasındaki bu uzlaşmaz mesafeden kaynaklanmaktadır, çünkü "fantezi" onu deneyimleyen kişi için o oranda gerçektir, ve reel hayatın göstergelerinden çok daha derin bir kaynaktan, bilinçdışından beslenmektedir.

Bizi aşta harekete geçiren bütün temalar bilinçdışı bir kaynaktan beslenir. Aşkın bu oranda kontrol edilemez bir deneyim olmasını açıklayan da budur. Aşk, istemli bir seçim, kontrol edilebilen, engellenebilen, ertelenebilen bir deneyim değildir. Aşk bir seçim değildir, bu anlamda bilincin alanında yer almaz. Aşk içine düşülen, bizi merkezine doğru çeken, benliği hakimiyetine alan bilinçdışı bir süreçtir. Aşkın bir hastalık olarak tanımlanmasının altında yatan da budur. Aşk aynen bir hastalık gibi, beklenmedik bir zamanda, şiddette ve formda gelir, bedeni ve ruhu hakimiyeti altına alır, bizi bitkin düşürür, egonun gücünü, savunma mekanizmalarımızı -gündelik hayat içinde ayakta kalmak için geliştirdiğimiz binlerce küçük oyunumuzu- elimizden alır.

“...Aşkla beraber regrese oluruz. Yetişkin kimliğimiz dikişlerinden sökülür, bütünlüğü zedelenir, rasyonel yanımız sendeler, eski akıllı, bütünlüklü, yetişkin kişi değildir artık. İrrasyonel, çocuksu ve paramparçayızdır. Aşkın paradoksu da burada yatar, aşka bütünlüşmek arzusuyla gireriz ve bu süreçte bütünlüğümüzü ve sürekliliğimizi kaybederiz. Çünkü aşta ve aşk dolayısıyla bütünlüşmek mümkün değildir. Aşk ve benlik ilişkisine bu yönüyle de bakıldığında, doğu masallarında resmedilenle ne kadar iyi örtüştüğünü gözlemlemek mümkündür...” (EROTİK AŞKA PSİKANALİTİK BİR BAKIŞ” Makale , Mahan Doğrusöz)

Sözcüklerin aynasından bakıldığında, ‘Aşk’ kendi oluşumunu, kendi tarifini, hızını, imkansızlığını, istekliliğini bir bütüne oturtuyor. Görüyoruz ki o bir yandan garantici tavrıyla, diğer yandan sınır tanımayan, mantığı, tutarlılığı hiçe sayan somut göstergeleriyle de kendini bu yönde ortaya koyuyor zaten. Aşk tutulamaz, kaçılmaz, hem iyi hissettiren hem perişan eden hazzından kurtuluş yoktur. Ama onu yaşayan aşıklara dönüp baktığımızda, aşktan

kaçmak şöyle dursun, sonuna kadar gitme isteği benliklerinin bir parçası olur adeta. Hem bilmsel açıdan irdelediğimizde, hem deneyimlerimiz doğrultusunda bir öğrenilmişliktir ‘aşk’. İlkeliğimiz, insanlığımızın, ben varım diyebilmenin en tanıdık yoludur. ‘Aşk’ta bilinç yoktur!..

Artık şunu kabul edelim; ‘Ne kadar yakınlaştığımızı düşünürsek düşünelim aşka, elinden kayıp gideceğini bildiğinde güçlenir onun görünmez bağları. Hep diz dize göz göze olacağımızı bilirsek başka bir şeye dönüşecektir aşk; tutkudan, ölümden uzak’..

Ve ne Romeo Romeo, ne de Juliet Juliet olacaktı o zaman !.. Herşey ortalamada, kendi rahatında yaşanıp gidecekti usul usul.

2.3. AŞK ‘IN YIKICILIĞI ÜZERİNE...

“...Gerçekte de , en incelmış, ve yücelmiş bir aşk bile, kaynağını yalnız ve yalnız cinsel içtepede bulur...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 10).

Daha doğrusu her aşk, daha belirlenmiş, daha özelleştirilmiş ve en dar anlamıyla daha bireyselleştirilmiş bir cinsel içtepedir ancak.. Peki bu içsel tepisi nasıl bu kadar ölçsüz olabiliyor?

Aşk bilinçli ve ölçülü yaşanmadığı – tüketilmediği- sürece hep bir tehdit, yıkıcı güç olarak var olacaktır yaşamlarımızda.

Romeo ve Juliet tragedyasında, Rahip Lawrence II. Perde VI. Sahnede ölçüyü ve ölçünün yaşamlarımızdaki önemini şöyle dile getirmiş:

*“Şiddetle başlayan hazlar, şiddetle son bulurlar,
ölümleri olur zaferleri
öpüşürken yok olan ateşle barut gibi.
En tatlı bal bile tadıldıkça bıkkınlık verir,
Aynı tat isteği, iştahı köreltir.
Onun için, ölçülü sev ki uzun sürsün sevgin
Hedefe hızlı giden, yavaş kadar geç varır.”*

William Shakespeare’in bu sözleri, hayatı sakın ve ölçülü şekilde karşılayan, deneyimli, güvenilir bir din adamına söyletmesi tesadüf olmasa gerek...

“...Aşk, yani bu cinsel içtepe – bu düşünceyi kabul eden bir kimse;

‘..cinsel içtepeinin, günlük hayatta bütün çeşitlikleri ve farkları ile oynadığı rolü göz önünde tutarsa, hayata bağlılığın yanısıra, en güçlü ve etkili bir eğilimi dile getirdiğini görürse, insanlığın, gençlerden oluşan kalabalığının bütün düşünce ve güçlerinin en az yarısına sözünü geçirdiğini fark ederse, hemen hemen bütün insansal çabaların biricik amacı olduğunu anlarsa, en önemli olaylar üzerinde ters bir etki yaptığını, en ciddi işleri bozduğunu belli bir süre için en yüce zihinleri karıştırdığını, devlet adamlarının çalışmalarına ve bilim adamlarının incelemelerine burnunu soktuğunu, bakanların cüzdanlarına ve filozofların müsveddelerine güzel kadınların saçlarından kesilmiş lüleleri ve aşk mektuplarını yerleştirmeyi becerdiğini: hergün en feci ve karmaşık durumları yarattığını, en değerli bağlılıkları yıktığını, en sağlam yakınlıkları hiçe indirdiğini, kimi zaman sağlığın da , hayatın

da, zenginliğin de, edinilmiş mevkiin de, mutluluğun da kurban edilmesini istediğini: hatta, vefalıları birer kalles haline getirdiğini, tepeden tırnağa namuslu kimseleri birer vicdansız durumuna düşürdüğünü, kısacası, yanıltıcı, bozucu, karıştırıcı ve yıkıcı bir şeytan gibi ortaya çıktığını fark ederse : bunca gürültü niçin diye haykırmas mı? Bütün bu çaba , bu çırpınış, bu endişe ve bu zavallılık niçin? Bir erkeğin bir dişi bulmasından başka nedir bu!...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 11).

Günümüzdeki aşk kavramına, aşkın nasıl yaşandığına bakacak olursak sanıyorum bir o kadar ölçülü örnekler çıkıyor karşımıza. Ölçüyü koruyucu kalkanımız olarak kullanıyoruz .Yaşadığımız aşklar ise Romeo ve Juliet aşkı gibi ölümsüz ve sonsuzluğa uzayacakmışçasına değerli olamıyor. Çünkü sürekli bir değişim içinde yaşıyoruz Aşk'ı. Yaşam koşullarımız Aşk'ın bir lüks olduğunu dikte ediyor bizlere durmaksızın. Korkuyoruz, kendimizden yanayız ve yaşamlarımızda oluşturduğumuz – ya da oluşturmayı hayal ettiğimiz – düzen bozulsun istemiyoruz. ‘Öyle ya, Aşk nedir ki .. Önünde sonunda geçici birşey.. Tabi akılcı kullanılmazsa, akışına kapılıp gitmezsek eğer.. En acele tarafından sevgiye dönüştürmeli ve bir yuva kuralıyız- bizden önceki neslin bize dikte ettiği üslupla- doğru olan budur diyor bilinçlenmiş aklımız !..’

İşte böyle akılla birleştiriyoruz aşkı ve bu tavır da garantici bir sonuç çıkarıyor ortaya. Yani aşık olmak başka bir şey, kendini aşka adanmak başka... Bu dünyanın gerçekliğine ait değil aşk. O nedenle, biz yaşadıkça zorluklardan bir duvar örüyor ve cesaretimizi ölçüyor acımasızca.. Günümüz gerçekliği ise bize geçmiş yüzyılların o ölümsüz aşklarının ne ruhunu ne de yürekliliğini sunuyor artık. Kendimizi ölçü kabul ediyoruz, şartlarımızı tartıp biçiyoruz ve bizim gerçekliğimize uyum göstermediği noktada alıp başımızı gidiyoruz.. Bu yüzyılın kanunu adeta şöyle yazılıyor ; dayanıklılığından şüphe edilen, karşı tarafı kendine benzetmeye çalışan bir kalp.

“...Demek ki günümüzün kuşaklarının bütün aşk serüvenleri, insanlığın tümü için, ciddi bir –meditatio compositionis generationis futuroe, e qua iterum pendent innumeroe generationes- dir.. yani, içinden sayısız kuşağın çıkacağı gelecek kuşağın kuruluşu üzerine düşünme...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 12).

Oysa Romeo'nun gerçekliği bambaşka; O, korkakça ve hesaplı hareket etmeden Aşk'a bıraktı kendini, Juliet'ten önce Rosaline'i seviyor ve çılgınca bir kederle boğuşuyordu aşk'ı için ama Juliet'i görür görmez yaşadığı o büyük aşkın baştacısı Juliet oldu. Değişen sadece kişilerdi, duygular değil. Yani Romeo için diyebiliriz ki : O, hayatını aşka adanmış bir hayalperest...

Romeo'nun tek gerçekliği aşk ve asıl tradejiside burada başlıyor. Hatta II. Perde II. Sahnede Rahip Lawrence, Romeo'yu şu sözlerle eleştiriyor:

*“ Kutsal Ermiş Francis adına! Bu ne değişme.
Büyük bir aşkla sevdiğin Rosaline'i
Öylece, çabucak bıraktın ha
Gençlerin sevgisi, yüreklerinde değil de
Gözlerindeymiş demek”*

Herşey cinsel aşkın karşısında... Ama aşk, sanki aşıklar özellikle istiyorlarmış gibi, bu tür engellerin sırtından geçinir, ölümün içinden dehşeti çekip alarak ve aşkın sonsuzluğunu alaya alan herkese meydan okuyarak yıldızlara yükselir.

Romeo ve Juliet haklıdır- tüm dünya haksızdır – yada başka herkesi kirleten zamana ve şartlara meydan okumakta haklıdırlar.

Elizabeth çağı insanları da bu aşıkları, hem aşkı yücelttikleri ve hakkını verdikleri için ideal aşık olarak görecekler, hem de anne babalarının isteklerine karşı gelmekle aptallık ettiklerini düşünecekler, onların trajedilerini de akılcı davranışla, dürtülere uyma arasındaki uyumsuzluğun doğal sonucu olarak yorumlayacaklardı.

Romeo ve Juliet'te bir meydan okuma ifadesi vardır. - *Romeo ve Juliet bir anda aşık olurlar. Her an olanın bitenin bilincinde olmanın ön plana çıktığı bir oyunda, anlık gerçekleri ihmal ettikleri için mutluluğa ulaşamazlar.* - '(SHAKESPEARE: BİR YAŞAM, Park Honan Çev. Bülent Bozkurt).

.. 'gerçekleri ihmal etmek'.

Bunun sebebi olarak öne sürülen tek bir şey var :

AŞK..

Bir büyülenme durumu .. bütün zıtlıkların içinde barındığı, dört günlük bir süreye sığan bir trajedi. Peder, II. Perde II. sahne'de buna uygun olarak şöyle der :

*“ bitkilerin, otların, taşların özünde
çok büyük bir güç yatar
şu çelimsiz çiçeğin körpe kabuğunda
zehir de bulunur, şifalı güç de
otlarda olduğu gibi, insanda da, hep savaştadır
iki hasım kral: zarafet ve kabalık”*

İşte birbirinin zıddı gibi görünen iki düşünce daha: Aşk ve Ölüm!

Çağlar boyu, Aşk’a bakışın temel yasası olarak kalmıştır bu; ‘bir araya gelindiğinde Aşk ölmeye başlayacaktır.’

Toplumsal düzenler, bu türden bir sonuç-yorum ile kuşatmışlardır bireyleri. Mutsuz aşk, aşk olarak yaşayıp gitme şansını tanımış, mutlu aşk Aşk’ın ölümünü hazırlamıştır.

Onlar ermiş muradına.. – o noktada biter her hikaye: Mutlu aşkın anlatılmaya değer bir yanı bulunamıştır.

Çağın aşka yüklediği çehre büsbütün değişmiş değil elbette : Aşk, onu doğuran nedensiz heyecana (Sartre bile “ büyü “saymıştır heyecanı) , onu yoğuran tutku gizil gücüne bağlı bir değişmezlik içerir bir yandan.Koşulların, toplumsal bağlamın, ideolojik örgünün değişmesi ile değişemeyen bir mayası olduğu bellidir.

“ Mutsuz aşkın tarihi” nin yazılmasında kesintiye rastlanmaması bundandır.

“ Aşk, bize güç veren tek özgürlük yitimidir.” (Aragon t.y. yok)

İnsanlar aşkı yaşamak istiyorlar. Hayatın bir “olanaksız” saymaktan yana değiller aşkı.; Mitolojiye dönüp baktığımızda da şunu görüyoruz ki Aşk tanrısı Eros yada latinlerin verdikleri adla Cupido küçük bir çocuktur ve gözleri kördür. Attığı okla yara alan her kişide aşka tutulur. Cupido kör olduğu için oku kimlere attığını bilemez ve bu kişilerin birbirlerine uygunluğuna bakmaz. İşte bu aşk da kişileri ezer geçer. Aşk’ın gözü kördür ya da dengi dengine yaşanamayan – malum sebeple – bu aşk sonlarını hazırlar sevgililerin ..Yaşanan Aşk’ta, aşkın büyüklüğü, yüceliği, sonsuzluğu, hazzı ezer onları. Başta sıkı sıkıya bağlandıkları bu duygu ölümüne sebep olur. Artık o yola girmişler, o tutku kanlarına karışmıştır bir kez; imkansızlığa boyun eğmeyecekler, gerekirse Aşk’ın kadehinden ölüm zehrini içeceklerdir..

Kişilerin çok üzerindedir aşk. Bu yüzden de yıkıcı etkisi kaçınılmazdır. Çünkü insanın gücü, tüm dünyayı karşısına alan Aşk’ın gücüne denk değildir ve olamayacaktır da..

Kanımca Aşk’ın şiddetinin, ölüm duygusuna yakınlığı şöyle açıklanabilir;

“...Aşk tutkusu, bireysel bir varlığa çevrilmiş olduğu ve başka varlıklara ait olmadığı için, çok soylu ve yüce görünür. Öte yandan, soyut cinsel içtepi, iğrenç birşey olarak görülür. Çünkü bu çeşit bir içtepi, bireyselleşmemiş, yani belli bir bireye çevrilmemiş ve türü sadece nicelik bakımından sürdürmek amacına yönelmiş ve niteliğe pek önem vermemiştir.

Bireyselleşme ve onunla birlikte, aşk tutkusunun şiddeti, öyle yüksek bir dereceye ulaşabilir ki , doyunluk elde edemediği zaman, dünyadaki en tatlı şeylerin , hatta hayatın bile anlamı kalmaz...” (AŞKIN METAFİZİĞİ. Schopenhauer s.s 13). Tıpkı Romeo ve Juliet’te olduğu gibi...

Peki Romeo ve Juliet ölmeseydi, aşkları bir ömür boyu mutlu bir şekilde sürseydi, işte o zaman yaşayacakları hikayenin bizim için bir anlamı, ya da bir etkisi olacak mıydı?

Tabii ki hayır. Çünkü başta da söylediğimiz gibi “ başlamış ve bitmiş aşklar düpedüz sıradan hikayelerdir aslında”.. Bir seyirci olarak da bizim için hikaye orada noktalanmış olacaktı. Artık neyi merak edebilirdik ki? Kaç çocukları olacağını mı? Yoksa her günü birbirine benzer mutlulukların nasıl sıralandığını mı?.. Bu noktadan sonra artık seyirci için düşünmesi gereken, düşünce gücünü zorlayacağı pek de bir şey kalmıyor.

Shakespeare çok da güzel bir kurguyla sonlandırıyor oyunu ;

Coşkuyu yaratmak, seyircinin hayal gücünü kullanmasını sağlamak için iki gencin aşkını, iyilikle nefret arasındaki çatışmayı ölümle sonlandırıyor, yani nefretin iyiliğe üstünlüğü ile.

Ve böylece bize şunları düşündürüyor Shakespeare:

‘..eğer ölmeselerdi onları nasıl bir hayat bekliyor olacaktı, hergünleri aşklarının büyüklüğü kadar mutlu geçecekmiydi, onların aşkı ve mutluluğu iki düşman ailenin nefretini silebilecek miydi.. ? ’

Fakat Park Honan “Shakespeare Bir Yaşam” adlı kitabında oyunun sonuyla ilgili çok da haklı bir yorumda bulunmuş:

“...sonunda, ölen sevdalılar uyur gibidirler. Keşiş, bu olaydan çıkardığı dersi, iyilikle nefret arasındaki ilişkiyi, her ikisinde de sürekli varlığını vurgulamak istercesine aşkların acıklı hikayesini Verona’nın duyması için anlatır:

“ katıksız Aşk kısadır”

“ Çağdaş bir şehirde nefret veya şiddet ise kalıcı olabilir.”

Bu trajedi, şiddeti yaşamın bir parçası haline getiren toplumsal gerilimi ve uzlaşmazlığı yansıtıyor...” (SHAKESPEARE BİR YAŞAM Park HONAN “” YKY)

Diğer taraftan işte bu kısa-lık, Aşk’ı dokunulmaz yapan, onu olduğundan çok daha değerli kılan, tüm bu olup bitenlere –yaşamın şiddetine –rağmen, merakını ve büyüsunü arttıran bir yazgıdır aslında.

Jerome – Antoine Rony yazısında (COGITO “AŞK” Tutku-Aşk Bahar 95) bu kısalığa özgü olarak şunları söylemiştir:

“... yapısı bakımından başarısızlığa mahkum olan tutku- aşk, hayale sığınmadığı sürece devam edemez. Tutku-aşk, yoğun olduğu oranda kısa sürelidir.

Tutku-aşk intihara ve cinayete de yol açabilir. Öldürme isteği, elinden kaçırma korkusundan ve yok etme ile sahip olma arasındaki derin benzerlikten kaynaklanır.

Aşk savaşıyla eş tutan Denis de Rougemont ise şunları söylüyor;

“...istekten tutkuyla ölüme, batı romantizminin izlediği yol budur. Hepimiz de simgelerini “ courtois” (ortaçağda sevgiliyi kutsallaştıran ve soylu çevreye özgü aşk anlayışı) gizeminin yarattığı bir töreler ve gelenekler bütününe – hiç kuşkusuz bilincinde olmadan – bağlı olduğumuz ölçüde girmişizdir bu yola.

Tutku demek de acı çekme demektir. Daha eskil çağda, ozanlar doğal aşkın etkilerini betimlemek için savaş betimlemeleri kullandılar. Aşk tanrısı öldürücü oklar fırlatan bir okçudur. Kadın erkeğe teslim olur, o da en iyi savaşçı olduğu için kendisini fetheder. Truva Savaşı’nın nedeni bir kadının iyeliğine ulaşmaktır...”(“AŞK VE SAVAŞ” Denis de Rougemont COGITO Bahar 95)

Aşk burada da belirtildiği gibi, eski çağlardan beri ölçsüzlüğü, abartısı, yüceliği ve sonsuzluğu ile kabul edilmiş, herşeyden önce bir kavram – tanımlama – olarak.. Truva Savaşı’nın nedenin bile bir kadına duyulan aşk olduğu göz önüne alınınca bu sözler de bir o kadar mantıklı geliyor kulağa.

Çünkü aşk, kontrolsüzlüğü meydana getiriyor. Kontrolsüzlük yıkıma götürüyor. Ve aşk, kabul görmezliği ile bütünleşerek, O’ndan kaçılan fakat kaçtıkça yaklaşılan bir hal alıyor.. Bütün önyargılarımızla, korkaklığımızla, isteğimiz ve çelişkilerimizle, bizi içimize çeviren, altüst eden, yeniden inşa eden ‘ birşey’ olmayı sürdürüyor böylece..

Kanımcı kurtuluş yoktur. Aşık olduğumuz sürece çaresiz, yalnız, cesur ve doyumsuzuz. Aşk eğitemeyiz, eğittiğimiz şey seçim haklarımız olabilir ancak. İşte o zaman ya ‘sürgünü’ kabullenip aşık olmayı seçeriz, ya da hakları eşitleyip dengeden yana bir tavırla karşılarız hayatı.. Sanırım kolay bir seçim olmayacaktır bu, Aşkın tehlikeleri ve Aşksızlığın açlığıyla bölünmüş olarak. Ama denemeye değer !..

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OYUNUN SAHNELENİŞİ VE EVRENSEL BİR BAKIŞLA AŞK YORUMLARI

3.1. SAHNEDE ROMEO VE JULIET

“...Tiyatro her zaman, zamanın gereksinimlerini dikkate almalıdır...” (TİYATRO İÇİN KÜÇÜK ORGANON B.Breht)

Breht’in bu sözlerinden yola çıkarak Romeo ve Juliet oyununda, hem özüne uygun şiirsel hava sahneye taşındı , hem de rolleri çalışırken , günümüzce yaşanan , o birbirine teğet geçen aşk varedilmek istendi. Romeo ve Juliet sahnede varoldukları her an , birbirleriyle göz temasında bulunmaz, başka bir dünyanın gerçekliğindelermiş gibi davranırlar. Göz teması yoktur, ama aynı zamanda, aşklarını o kaçamadıkları, tutsağı oldukları tutkunun sözleriyle, bir büyü havası içinde yaşarlar sahne üzerinde. Birbirlerine dokunmazlar. Çünkü onların aşkla dolu dünyası, şu an olduğumuz gerçek dünyadan tümüyle başkadır, onlar bir masalın içinde varederler kendilerini. O nedenle soyut ve masalsıdırlar. Bizim dünyamız ise gerçektir ve aşk’ın şımarık, bencil hallerine yer yoktur. Tıpkı ‘Dadı’nın oyunda göstermek istediğimiz, onların soyutluğunu ispatlarcasına ortaya koyduğu gerçeklik gibi.. Her insan bilir ki, ölçüsüzlük, kendini tüm dünyadan adeta koparırcasına aşka adanmak –ki aşık olmak demek, bunu göze almak, kişinin kanatlarını sonsuzluğa açması ve sınırsızlığı kabullenmesidir-korkuyu çağıran, gerçekliği kışkırtan ve imkansızlığı zorunlu kılan bir sonu hazırlamak demek olacaktır..

Kanımcı Juliet, ‘aşk’ı ile kendinden geçmiş ve kendini bütünüyle Aşk’ına yani Romeo’suna adanmış bir yorumla oynanmalıydı, biz de duygularındaki yoğunluğu, ölçüsüzlüğü göstermek için sahne üzerine bu şekilde taşıdık. Çünkü aşk , ikisinin de gözlerini kör etmiştir ve artık hiç birşey umurlarında değildir. Tek arzuladıkları şey tensel kavuşmalarını gerçekleştirmektir...

Romeo ve Juliet birbirlerine dokunmaz-dokunamaz- ve sahnede soyut bir şekilde varlıklarını sürdürürler; Çünkü aşkları hiçbir zaman somut bir şekilde varedemeyecektir kendini...

Dadı ise elle tutabildiğimiz, dokunabildiğimiz, konuşabildiğimiz tek somut gerçeğimizdir. Sahnede, Romeoyla da, Julietle de birebir göz temasında bulunur, konuşur ve dokunabilir. Söyledikleri genelde gerçek ve acı da olsa sürekliliğini koruyacak olan O’dur;

Yani, Romeo ve Juliet dışındaki herkes ve herşey somut ve gerçektir. Ancak kendileri dışında, başkalarıyla iletişime geçtiklerinde o gerçekliğe kavuşabilirler ..

Dadı sahnede gerçek olanı, dış dünyayı temsil ediyor. Dış dünya çok farklıdır ve hiç birşey genç aşkların bekledikleri gibi olmayacaktır.. Aşkları, onları hep umut ettikleri, olmasını bekledikleri o aydınlığa kavuşturamayacaktır ne yazık ki..

İlk sahnede, Romeo ve Juliet'in balo gecesi ilk karşılaşmaları, ilk gözgöze gelişleri ve aşklarının ilk kıvılcımlanışını görürüz. Yine loş bir ortam vardır, bundan sonra birlikte oldukları her sahnede olacağı üzere.. Temas yoktur. Her iki oyuncu da (yani Romeo ve Juliet) birbirlerine dokunmaları gereken sahnelerde -mış gibi yaparlar, -dokunuyormuş gibi-... Ve birbirlerinden uzağa bakarlar ama baktıkları noktada birbirlerini görürler.. Bu büyü havası içinde geçen sahne, dadının gelmesi ile son bulur, ışıklar açılır ve herşey gerçeğe döner; Çünkü dadı sayesinde, birbirlerinin kim olduklarını öğrenmişlerdir fakat bu acı gerçek onları durdurmak yerine, daha da kamçılayacaktır.

Herşey çok hızlıdır ve öyle gelişir. Bir sonraki, o ünlü balkon sahnesinde aşklarını birbirlerine itiraf ederler ve hemen arkasından da evlenmeleri adına koşuşturmalar başlar.

‘ Shakespeare, Juliet’in “yüksek” veya “yüce üslubunda” risklere girer. Juliet muhteşem edebi imgelerle , ordu lejyonlarına seslenen bir Roma tanrıçasının ezgisel ritm ve dalgalanımlarıyla konuşur. Örneğin, III. Perde’ de, kısa süre önce Tybalt’ı öldürmüş olan Romeo’yu beklerken, cinsel heyecanını ,açıkça, aşağıda olduğu gibi dile getirir;

*Hadi fırlayın, ey alevden ayaklı atlar,
Koşun dört nala Phoebus’un kaldığı yere!
Şaklatsın kırbacını,batıya sürsün sizi arabacı Phaeton;
Bulutlu geceyi getirsin biran önce.*

(III.ii 1-4) 4

(SHAKESPEARE: BİR YAŞAM. Park HONAN YKY)

Juliet'in “yüce üslubu” onu, çevresindeki sezgileri ince ve güçlü olmayan kimselerden ayırır. Onun aşkının şiddeti, kendisine uygun, kaçınılmaz rolü bulduğu için sevinçli bir delikanlı havasında olan Romeo’ya da bulaşır. (Romeo’nun dolaylı olarak altı ölümden sorumlu olduğunu insan unutturuyor.)

Sonunda Juliet’in, Capulet mezarındaki intiharı azizlerinkine benziyor;

Romeo'nunkinde de dokunaklı ,abartılı bir ihtişam var; Elinde, içinde zehir bulunan küçük şişeyle, son bir öpüş için solgun Juliet'in üzerine eğilirken, "dünyadan bezmiş bedeninden " yakınarak , "İşte yerim burası ",der.

*Gözler, son defa bakın.
Kollar, son defa kucaklayın ve dudaklar,
Ey soluğun kapıları , şu bağıllık öpücüğüyle,
Sonsuz anlaşmayı mühürleyin
Gözü doymaz ölümle.*

(V.iii 109, 112-15)

"Romeo ve Juliet, romantik bir komedi gibi başlar. Capulet'lerle Montague'ların hizmetkarları sahneye geldikten sonra küçük bir sokak kavgası çıkar ve Romeo – Siyah saçlı bir Rosaline'i görüp başı dönmüş bir Montague olarak – romantik bir Fars'ın alay konusu aptal karakteri gibi konuşur:

*"Bunlar hep nefret yüzünden ama daha çok aşk yüzünden
Şu işe bak.
Ey kavgacı aşk, Ey şefkatli nefret,
Ey başlangıçta hiç 'ten yaratılmış olan herşey!
Bu aşkı hissediyorum"*

...Shakespeare , Romeo ve Juliet'i , göz kamaştıran bir ustalıkla ve ayrıcalıklı bir şekilde , kısa süreli aşkı her şeyin üstünde tutan ilginç bir yorumla dile getirmiştir..
(SHAKESPEARE BİR YAŞAM. Park HONAN YKY)

Aşk, soyut, yüce, olağanüstü ve abartılı haliyle sahnededir. Romeo ile Juliet'in tüm sahnelerinde aşk o yüzden dokunulmaz, şiirsel ve gerçeklikten yoksundur. Buna karşıt olarak dadının sahnelerinde ise, theatral anlam da dahil olmak üzere herşey gerçeğe uygun ve gerçek kurallarla işler..

“...Shakespeare’in bu oyun için esinlendiği kaynak ,1563 ‘te genç yaşta boğularak ölen Arthur Brooke adlı ozanın 1562’de yazdığı *Romeus and Juliet* adlı şiiridir. Brook da şiirine kaynak olarak ,Boisteau’nun Fransızca öyküsünü almıştı.Boisteau ise bu öyküyü *Bandello’nun İtalyanca öyküsünden aktarmıştır.*Ayrıca Shakespeare’in bu oyunun Luigi Groto’nun *La Hadriana* oyununa benzer özellikleri vardır.Shakespeare , Brooke’un şiirinden esinlenirken olay dizisinde birçok yeri kendine göre değiştirmiştir.Bu şiirde Romeo saldırgandır ve Tybalt’ı öldürür.Oyunda ise dövüşmeyi istemeyen Romeo, çok sevdiği arkadaşı Mercutio, Tybalt tarafından öldürüldüğü için dövüşmeye zorlanır ve bu arada Tybalt’ı öldürür.Brooke’un şiirinde Romeo , sevimli bir delikanlının ,sabit fikirle çılgınlığa varan davranışlarını yansıırken, Shakespeare, Romeo karakterine daha insancıl ve nesnel özellikler getirmiştir.

Yine Brooke’un şiirinde Juliet, ailesini ve dadısını aldatan, günah dolu bir genç kızdır.Oysa Shakespeare bu karakteri de olay dizisi içindeki mantıklı yerine oturtmuştur...”
(“ROMEO VE JULİET TREGEDYASI ÜZERİNE” Özdemir NUTKU Önsöz)

Sahnede yaratmak istediğimiz o büyü havası oyunun finaline kadar geçerliğini korur. Aşk, imkansızlık, gerçeklik ve gerçeküstülük kavramlarını sahne üzerinde göstererek, zıtlıkların irdelenmesini, tartılmasını ve ‘aşk’ kavramının ne olduğu ve nasıl yaşanabileceğine dair fikirlerin en azından düşünülmesini hedefledik. Aşk, Romeo ve Juliet’te olduğu gibi bir solukta, bilinçsizce ve ölümüne mi yaşanmalıdır(?), yoksa insanın kendi kendini büyüleme işi, hayatın gerçekliği onu yok etmeden, bu düştan uyanmanın, ‘gerçek’ güzellikle uyuşmanın yolları mı aranmalıdır?

3.2. AŞK'IN TÜM HALLERİ ÜZERİNE...

Bütün bu bilgilerden sonra Aşk'ın bütün zıtlıkları içinde barındırdığını görüyoruz; AŞK, hem hayatın olanaksızdır hemde bir o kadar hayatımızda var etmek istediğimizdir. Hem kızgınlığımızdır hem tutkumuz.. Ve insan hiç bir zaman bu dengeyi hakkını vererek koruyamamıştır. Çünkü aşk bencil olmasını ister insanın. Ölçsüzlüğe götürür onu. Bir hastalık gibidir.

“Leyla ile Mecnun’dan Romeo and Juliet’e Aşk” yazısında Doğu ve Batı’nın Aşk anlayışındaki farklılıklardan bahseden Yusuf Sadi Eroğlu’da şunları söylüyor:

“...Aşk isteyerek oluşacak bir duygu değildir. O bir hastalık gibidir, aniden bulaşır. Aşk , insana ıstırap verir. Aşkta abartı vardır...” (COGITO “AŞK” Bahar 95). Bu abartma, sınır tanımama duygusuna pek çok örnek verebiliriz...

Schopenhauer, Aşk'ın gemlenmesinin, bir kimsenin işine herşeyden daha çok yarayacağını söylüyor ve eski bir sözü yineliyor; *“...Kendinde ölçü de düzen de bulunmayan şeyi, akılla yönetemezsin...”* gerçekten de bu söz, Aşk'la ilgili pek çok şeyi açıklıyor.

Bir aşk öyküsü dışarıdan bakınca ne kadar şaşırtıcı etki yaparsa, o kadar doğal davranıştan uzaklaşır. Ve aşıklar aynı gerçeklere sahip olduklarını varsaymak konusunda birbirlerinden o kadar emin olurlar. Farklılık ve tam bir birlik karşılıklı olarak yeni bir abartma ilişkisine varır.

İşte herşey çok açık, Aşk bilinçsiz olanı yok ediyor ve kişi aşkın acısından besleniyor.

Tıpkı Romeo ve Juliet'in aşklarının acısından beslendikleri gibi. Peki aşkın muhteşemliğinin, insanın ayaklarını yerden kesen o tarif edilemez duygusunun yanısıra sevgililerin bu kadar canını acıtmasının ve bunun devamlılığını korumasının sebebi nedir?

Anlık gerçekleri kaçırmak...

Romeo ve Juliet o kadar büyük bir aşk duyuyorlar ki birbirlerine, dış dünyanın kendileri için oluşturduğu tehdidin hem farkında hem de bir o kadar umursamaz bir tavır içindeler, çünkü Aşk gözlerini kör ediyor, onları daha cesur kılıyor hayata karşı..

Romeo ve Juliet, güzel bir başkaldırı hikayesi olmaktan öte birşey daha hatırlatıyor bizlere: Aşk'ta bilincin yokluğu...

Her ikisi de içlerinde aşkı besledikleri sürece gerçek değillerdir artık. Oyunun bütünü içinde hep şu görüş vardır: Hayal olan ile gerçek olanın çatışması.

Aşk'ta hep bir savaş ve çatışma olduğuna göre sonuç olarak hep aynı noktaya geliyoruz;

“ Aşk'ta engel ne kadar büyükse, Aşk da o kadar büyük oluyor.”

Yani Aşkta bireyin önemi yok, önemli olan olayların akışı içinde Aşk'ı varetme çabası. Bundan yola çıkararak diyebiliriz ki, Aşk bilinçsiz bir başkaldırıdır. Oyunda Juliet'in henüz ondört yaşına basmamış olması tesadüf değildir. Yazarın, kanımca sevgililerin yaşını bu kadar genç tutmasındaki sebep, aşkın ancak bu yaşlarda bu kadar bilinçsizce kişiye ele geçirebileceğini seyirciye göstermektir. Bu da şu ana kadar savunduğum şeyin bir zeti aslında; bilinçsizlik ve deneyimsizlik aşkı tetikler, kişileri alır götürür sonu belirsiz geleceğe doğru.. Bir öngörüye sahip olamamaları – hayat bilgisinden yoksun oluşları - bu çıkmazın içine girmelerine bir o kadar hız verir.

Romeo daha önce belirttiğimiz gibi; tam bir aşkpersttir. Geçmişte Rosaline için acı çekmiş olması, yeni bir aşka yelken amasına engel olmaz, aksine O, tüm benliğiyle Aşk'a sığınır ..

Bütüne sığdırılmak istenirken , her defasında bütünü yok eden aşk, Romeo ve Juliet için de farklı olmuyor...

“Kavuşulamayan şey büyülü ve güzeldir. Aşk'ı yaratır.”

Sabahattin Eyüboğlu en beğendiği aşk tanımını Hasanoğlu Köyünde bir vatandaştan duyar:

“ Sevdiğine kavuşamazsan aşk olur”

Bu kavuşamama durumu, aşkın özlemi ile karışık elde etme çabaları kontrolszlğe bir çağrıdır aslında. İnsanın gözünü kr eder, cesareti arttırır ve olaylar hiç beklenmedik bir sona ulaşır.

Aşk = Tutku = lm

lmek, aşkın ölümsüzlüğünü güvenceye almanın yegane çözümüdür; Büyük aşıklar, tutkularına sonsuzlğu bahşetmek için bu dünyaya veda ederler.

Aşk hem cennettir hem cehennem.Aşk'ın eğitilmezse kötü sonuçlar doğuracağı kesindir.Peki aşkın eğitilmesi ne demektir ya da böyle bir şey mümkün müdür? Aşk hep böyle sınırsız ve tehlikeye davetiye çıkararak mı yaşanmak zorundadır?

Aşk eğitilirse aşk olmaktan çıkar mı? Ya da aşk daha sakın sularda yaşanabilir mi?

Bütün bu sorulara cevap olarak hatırlatmak isterim ki Aşk'ın tabiatı heyecanlar ve sınırsız hayaller üzerine kuruludur. Aşk kendini ve karşısındakini idealize eder. Bu oldukça ilginç bir duygudur. İkili bir bencilliktir ve içgüdüsel doyuma da aykırıdır. Öyle ya , içgüdülerimiz bize önce kendini koru, önce kendini düşün ve gerekirse karşındakini yok et demiştir.

“...Bencillik, özü gereği sınırsızdır. İnsanın bir tek mutlak isteği vardır sadece; bu da, her acıdan hatta her yoksunluktan sıyrılmak ve elden geldiğince mutlu ve rahat olmak; elden geldiğince haz duymaktır. Ama zevk ve haz duydukça, bu zevk ve hazları daha değişik, daha ince hale getirmekten de geri kalmaz insan. Bencilliği ile gerçekleşmesini istediği şeyler arasına dikilen her engel, öfkesini ve nefretini körükler; hemen ezilmesi gereken bir düşman gibi görünür...” (AŞKIN METAFİZİĞİ Schopenhauer- s.s68)

Aşk bütün bu tehlikeleri ile Aşk'tır ve yenilmeye mahkumdur.

Aşk bir savaştır.

Aşk bilinçsizliği doğurur, kişinin kendi olmasını engeller.

Mutlu aşk yoktur.

Aşk bencildir ve sürekli kendini yüceltir. Olayların akışı içinde, belli bir noktadan sonra duyguların ölümsüzlüğünün yerini, aşıkların birleşme çabaları almıştır.

Tek istedikleri biran önce birleşmek, hedefe varmaktır.. Nasıl olursa olsun.!

Shakespeare, Rahip'le Romeo'nun sahnelerinde, Aşkın bedensel isteklerden ibaret olduğunu vurgular, yani aşk cinsel kavuşma ile eş anlamlı oluyor.

Juliet'in , Romeo'dan haber getirecek olan dadısını beklerken, bu kadar telaşlı olmasının nedeni de biran önce olumlu haberin gelmesi ve sevdiği adamla cinsel birleşmenin gerçekleşmesini istemesidir aslında, -tek vücut olma isteği- başka birşey değil.....

“... eğer cinsel arzu fiziksel bir mesele ise, aynı zamanda ondan da fazla bir söylem meselesidir (Shakespeare'in de takdir ettiği gibi): Soneler, aşk mektupları, sözlü atışmalar, ayartıcı retorik. Gerçekten de Shakespeare'de cinselliğin bu iki görünümü arasındaki oransızlık çarpıcıdır: Arzunun incelikle işlenmiş deyimleri – aşıkların tartışmaları, kur ayinleri, çılgınca sayıklamalar –cinsel birleşmenin fiziksel edimi “ hakkındadır” ama saçma bir şekilde öylesine aşırıya kaçılır ki insanda hakikatin tam tersi olup olmadığı kuşkusunu uyanır ve fiziksel edim sadece belli bazı sözel sergileme biçimleri için uygun bir fırsat sağlar. Cinsel edimin kendisi sahne üstünde canlandırılmadığı için, kendisini kuşatan dilde bulunmayışı da ifade gücünü alabildiğine artırır.

... *Shakespeareyen komedi, aşık karakterlerin aynı anda en gerçek ve gerçek dışı, en hakiki ve en sahte olduklarının zeki bir biçimde farkındadır. Aşk, nihai öz tanımdır, en değerli ve biricik varlık kipidir; ama aynı zamanda tahammül edilemez derecede cılkı çıkmış ve bayağıdır. “ Önceden milyonlarca insanın yaptığı ve bundan sonra da yine milyonların yapacağı bir şeydir.”*

...*Cinsellik kesin biçimde sınırlanmış bir roller topluluğuna sahip tiyatrodur: soğuk metres, karşılık bulamayan aşık, kıskanç paranoyak, lekesiz meryem, kan emici fahişe. Öyleyse en “ doğal “ insani etkinlik, aşırı yapaylığa dair bir meseledir; bu, belki de en fazla Shakespeareyen karakterler birbirlerine aşklarını yazdıklarında aşıkardır: Her türlü tasviri aştığı varsayılan şeyi dile getirmek için tantanalı edebi formülleri seferber ederler...”*
(“WILLIAM SHAKESPEARE” Terry EAGLETON s.s. 19-20)

Schopenhauer bir görüşünü de, yine olumlu olmamakla birlikte şöyle açıklıyor ; ‘eğilim, yatkınlık ve düşünce biçiminin birbirinden farklı oluşundan doğan nefret duyguları ve hatta düşmanlık bağlantıları içinde bile, cinsel aşkın ortaya çıkabileceğini ve sürüp gidebileceğini görüyoruz. Bu durumda ortaya çıkan bir aşk duygusu, sözü geçen farkları görmeyişimize bile yol açabilir ve evlenmeyle sonuçlanırsa, her iki taraf için de bir cehennem hayatının başlamasından başka bir sonuç vermez..’

Böyle olayların görülmesi, burada, bilinçle edinilmiş düşüncelerin değil de, içgüdülerin etkisini göstermiş olmasından ötürüdür. Aşkın doğurduğu istek, yani bütün yüzyılların şairlerinin durup dinlenmeden sayısız biçimlerde dile getirdikleri ve bir türlü tüketemedikleri gibi, hakkını da veremedikleri bu istek (aşık olunan kişinin elde edilmesinden sınırsız bir mutluluk, elde edilememesinden de anlatılmaz bir acı duyulacağını hissettiren bu istek) , kaynağını bireyin günlük gereksinimlerinde ve yoksunluklarında bulamaz. Sevilen varlığın elde edilememesinden doğan acı için de durum aynıdır. Bu mutluluk da, bu acı da; kendi amaçlarının gerçekleşmesi konusunda yerine başka şey konulmayacak bir fırsatı ele geçirmiş olduğunu kavrayan ve bunun hem kazanılabilir hem de kaybedilebilir olduğunu bilen ruhun çırpınışlarıdır.. Tutkulu aşk dediğimiz şey, işte bütün bunların, ölümlü bir insanın yüreğine sıkıştırılmış olmasıdır. Öyleyse, bu çeşit bir gönlün, nerdeyse patlayıp dağılacak gibi olmasına ve içine dolan sonsuz zavallılık ile sonsuz coşkunluğu dile getirecek sözü bulamayışına şaşmamak gerekir. İşte bu durum, sınırsız mecazlara başvurarak, dünya ile iniltili herşeyin yükseğinde uçup duran her çeşit yüce erotik şiirin kaynağıdır.. Ve büyük tutkular da, genel olarak, daha ilk bakışta ortaya çıkar.

Mateo Aleman'ın yazdığı ve iki yüz elli yıldan beri tanınan Guzman de Alfarache'ın şu bölümü, bu bakımdan çok ilgi çekicidir:

“Bir kimsenin aşık olması için, uzun bir zaman geçmesi ya da bu kimsenin, uzun uzun düşünüp bir seçim yapması gerekli değildir. Gerekli olan, o ilk bakışta, her iki tarafın da bir uygunluk ve yakınlık duyması, ya da günlük hayatta ‘kanın ısınması’ dediğimiz şeyin gerçekleşmesidir. Yıldızların özel bir etkisi, insanın böyle bir duyguya kapılmasına yol açar.”

Bu sözün tamamlayıcısı olarak da Chamfort'un şu sözlerini hatırlatmak gerekir;

“Bir kadınla bir erkek, birbirlerine karşı şiddetli bir tutku duyuyorsa, onları ayıran şey, ister bir koca, ister ana-baba ya da başka birşey olsun, onlar yine de Doğa gereği birbirlerindirler ve insanların yasalarınca sayılmamalarına rağmen, tanrısal yasa gereğince birbirlerine aittirler.”

İnsanlar arasındaki toplumsal farklar ve ufak tefek koşullar birbirlerini tutkuyla seven aşıkların karşısına dikilecek olursa, kendi devamlılıklarını sürdürmek – evlenmek ve çocuklar doğurarak kendi türlerinin devamını sağlamak- isteyen aşıklar bu karşı çıkışları, hiçbir önemi olmayan şeyler gibi ele alırlar ve bir yana atarlar. Yine aynı derin nedenlerden ötürü, tutkulu aşkın amaçlarına ilişkin olduğu zaman, en büyük tehlikelerin bile hiçe sayıldığını; korkakların birer aslan kesildiğini görmek mümkün. Bu kör cesaret, ölçsüz ve düşünmeden atılan adımlar, aşıkların lehine olmaktan çok, onların felaketine doğru atılan adımlar olmuşlardır maalesef ! .. Aşıkların davranışları ise, bu davranışları engellemeye çalışan herşeyden daha önemli, yüce ve haklı görünür. Aşk konularını ele alan trajedilerde, amaçlarının aracı durumunda olan aşıklar, genel olarak mahvolup giderler. Romeo ve Juliet'te bunu açıkça görüyoruz. Bir insanın aşkı çoğu zaman trajik, kimi zaman da komik olaylara yol açar. Bunun nedeni, kişinin artık kendi kendisine ait olmaması ve o duygu tarafından yönetilmesidir. Zaten genel sorun da bu olmuyor mu..? Kendimizi akıntıya bırakıyoruz, ya da şöyle söyleyelim sadece akıntıya bırakmıyoruz, adeta aklımızı başımızdan alan o duygunun – tutkunun esiri olarak akıntıya karşı kürek çekiyoruz.. ve diyoruz ki; ‘ Her ne olursa olsun ! ’.

Romeo ve Juliet gibi pek çok aşık, Aşk'ı yüzünden intihar etmekte. Hatta bu gerçeklik bugün bile geçerliliğini koruyor ne acıdır ki.. Çünkü doğa, bu umutsuz durumun bilincini örten deliliğin araya girmesine izin veriyor. Bununla birlikte, trajik sonuçlar doğuran şeyin sadece doyurulmamış aşk tutkusu olduğunu sanmak yanıltıcı; doyurulmuş aşk tutkusu da, çoğunlukla mutluluğa değil mutsuzluğa götürür insanları. Çünkü böyle bir aşkın istedikleri (talepleri) , aşkı duyan kimsenin kişisel rahatı ile öylesine çatışır ki, sonunda bu rahatı

yıkacak hale gelir. Bundan başka, tutkulu aşkın bu istedikleri, aşkın öteki hayat koşullarıyla bağdaşamaz olduğu için bu koşullar üzerine kurulmuş olan hayat tasarılarını kökünden yıkar. Ne var ki aşk, sadece dış koşullarla çatışma halinde değildir; kimi zaman aşkın öz bireyselliği ile de çatışma halindedir. Ama bu tutkulu aşka yücelik kazandıran, şiirlere konu olmaya layık kılan şey de, insanın kendisine ait olmayan şeyleri arayışdır ve bu çeşit bir arayış, gördüğümüz her büyüklüğü yaratan şeydir..

“Sen, insanların ve tanrıların efendisi, AŞK ! “(AŞKIN METAAFİZİĞİ. Schopenhauer- S.S. bilinmiyor)

Eros, huysuz ve zorba olmasına rağmen yine de tanrıların ve insanların efendisidir. Eros’un özellikleri arasında, öldürücü oku, körlüğü ve kanatları dikkati çeker. Kanatlar vefasızlığı anlatır.. İşte özlü bir aşk tarifi daha ! .. Aşıklar ise, bütün bu yoksunluğu ve düşkünlüğü sürdürmek isteyen hainlerdir !

SONUÇ

Şiir Aşk'ın bitmek tükenmek bilmeyen, sonsuz bir döngüyle ve güçle kendini üreten doğasını dile getirir. Her aşkın, öfkeyle, şehvetle, heyecanla şekillenen (ve kendini yeniden yeniden üreten) fırtınasının kendisini giz perdesinin ardından belli edişini.. Psikanaliz ise bu fırtınanın gücünün/ sertliğinin/ kontrol edilemezliğinin/ hırçınlığının/ yıkıcılığının köklerini açıklayan bilinçdışı süreçleri keşfetme sürecinde yol gösterir bize. Ama yine de bilgi bizi teselli etmez, fırtınayı dindirmeye gücü yetmez.. Yine ve yeniden şair/şiir bize hatırlatır... “Mutlu Aşk Yoktur”...

*Ey aşk, ne kadar duyarlısın her yeni düşünceye,
duyguya!
Sevgilinin aklınıçelen her yeni düşünceyi,
Yutmaya hazırsın aç denizler gibi.
Ama ne olursa olsun değeri
Bir anda yitiriyor hepsini!
Sevgilinin kafası çeşitli hayallerle dolu,
Aşk ise hayal ediyor olmadık şeyleri.*

Onikinci Gece...

WILLIAM SHAKESPEARE

KAYNAKÇA

- **ÇALIŞLAR AZİZ** “Tiyatro Adamları Sözlüğü “ İst. , MitosBoyut Yayınları, 1993 SS. 240-241
- **NUTKU ÖZDEMİR** “Romeo ve Juliet Tragedyası Üzerine” Önsöz Romeo ve Juliet, 1984
- **BATUR ENİS** “Aşk Üzerine Marazi Bir Deneme Daha” COGITO, Bahar 95
- **HONAN PARK** “Shakespeare : Bir Yaşam” Çeviren Bülent Bozkurt
- **RONY JEROME-ANTOINE** “Tutku- Aşk “ COGITO Bahar 95
- **DE ROUGEMONT DENIS** “Aşk ve Savaş” ss: 147-149 COGITO Bahar 95
- **EROĞLU YUSUF SADI** “Leyla ile Mecnun’dan, Romeo and Juliet’e Aşk”
- **EAGLETON TERRY** “William Shakespeare” ss:19-20
- **DOĞRUSÖZ MAHAN** “Erotik Aşka Psikanalitik Bir Bakış” Makale ,
- **KOTT JAN** “Çağdaşımız Shakespeare”, , Mitos Boyut yayınları Tiyatro / Kültür Dizisi
- **SHAKESPEARE WILLIAM** “Onikinci Gece” Remzi Kitabevi
- **PERRON ROGER** “Neden Psikanaliz” Psikanaliz Gündemi
- **SCHOPENHAUER** “Aşkın Metafiziği” Sosyal Yayınlar
- **S.FREUD-J.BREUER** “Histeri Üzerine Çalışmalar” Payel Yayınları